

MILIEURAMA

AANDBLAD VAN DE BOND BETER LEEFMILIEU

Afgiftekantoor
Brussel X

MILIEURAMA WORDT GEDRUKT MET INKT OP VEGETALE BASIS

OZON, LANDBOUW
EN MILIEU

VELT:
MEER DAN TUINIEREN

MILIEU IN CHINA

MEER NATUUR IN
STAD EN DORP

METHYLBROMIDE ALS
OZONVRETER

MILIEU
BIJ DE HUISARTS

In deze milieurama:

Landbouwers
en milieu-activisten.
Samen sterk
tegen gespikkelde boontjes.
3-5

Boeken, spelen
en andere steunpunten
in **Ledenblad**:
6

Leven en telen
te **VELTe**.
7-9

Ondergrondse duurzamen
en hervulbare stadsbestuurders.
Flitsen!
10

Een bar in **China**?
Bar in China!
11-13

Meer **natuur**
tussen de tegels van uw stoep
en de pannen van uw dak.
14-15

Methylbromide?
Methylmorbide?
16-17

Zet uw tent op bij **MINA**.
18

Berisp eens uw huisarts.
Ekotips:
22-23

Boek en Milieu
24-25

Lezersbrieven & Puzzelen
26

Kalender & Kolofon
27

Kommentaar

Korte termijnvisie, nimbysyndroom, eigenbelang, individualisme,... ze worden wel eens de plagen van deze tijd genoemd. Alleszins is ons milieu allerm minst met deze eigenschappen gebaat: milieu-problematiek ontstaat immers binnen de gemeenschap en moet ook binnen deze gemeenschap geheel worden. (Milieufilosoof Vermeersch vindt deze oorsprong van de milieuproblemen binnen de gemeenschap in het samengaan van wetenschap, techniek en kapitalisme of WTK.) Het individuele handelen kan aan de oplossing enkel ondersteuning bieden.

Uiteraard kunnen wij alleen maar hopen dat onze 'achterban', binnen het kader van dit stukje onze lezers, zich thuis fatsoenlijk, d.w.z. milieu-vriendelijk gedragen, spaarzaam zijn met energie, water, de juiste produktkeuze maken, enz., maar tegelijkertijd roepen wij iedereen op om verenigen in de direkte omgeving en ook deze zoals de onze te blijven ondersteunen met woord en daad: ieder niveau in de 'aktiehiërarchie' is belangrijk, uw inzet in initiatieven van milieuverenigingen is onontbeerlijk.

Lieve Grauls

Ozon doet landbouwopbrengsten spektakulair dalen

LANDBOUW en MILIEU: eindelijk hand in hand?

De ozonproblematiek was de voorbije zomer niet uit de aktualiteit weg te slaan.

Nogal logisch. De te hoge ozonkonsenstraties en het té lakse optreden van de overheid terzake, werd vanuit groene hoek regelmatig op de korrel genomen. Terecht, want hoge ozonkonsenstraties zijn niet alleen schadelijk voor de mens. Uit onderzoek blijkt dat planten en bomen nog ozon-gevoeliger zijn dan de mens en al bij lage konsenstraties in hun groei kunnen worden geremd. Tijd voor een 'mariage de raison' tussen landbouw en milieu...

Verhoogde ozonkonsenstraties hebben een nefaste invloed op de produktiegewassen en vormen dus een zwaar economisch verlies voor de land- en tuinbouwsektor. Dat is de kern van het verhaal dat BBL half augustus wereldkundig maakte. Niets nieuws eigenlijk, wetenschappers zijn het er al langer over eens dat planten, bomen en allerlei gewassen schade ondervinden van een teveel aan ozon in de lucht. Het fenomeen werd internationaal al uitgebreid bestudeerd en bij ons wordt de problematiek op de voet gevolgd door het Instituut voor Scheikundig Onderzoek (ISO) uit Tervuren. "Ozon tast onder anderen het loof van de plant aan waardoor de fotosynthese wordt belemmerd en de plant dus trager gaat groeien", legt Dr. ir. L. De Temmerman, werkleider aan het ISO ons uit. Het ISO verricht al meer dan 15 jaar onderzoek naar de invloed van luchtpolluenten, waaronder dus ook ozon, op onder anderen tarwe en bonen. Het onderzoek gebeurde voor een deel in het kader van het 'Euro-

pean Open Top Chamber Programme' dat op verschillende lokaties doorheen Europa de effecten van luchtverontreiniging op landbouwgewassen onderzocht. Om budgettaire redenen diende dat programma echter te worden stopgezet omdat de Europese Unie (EU) geen verlenging van de onderzoeksfondsen toestond en nu prioriteit geeft aan het onderzoek naar de effecten van CO₂.

BOON MET STIPPELTJES

De ozon-drempel waarbij men de bevolking waarschuwt, is afgestemd op de menselijke gezondheid. "Internationale onderzoeksresultaten tonen echter duidelijk aan dat planten gevoeliger zijn voor een landurig verhoogd ozongehalte dan de mens", stelt De Temmerman. "Ozon-schade aan planten komt dus ook voor in zomers waarin geen alarm wordt geslagen voor de mens". De ozongevoeligheid is het grootst bij graan- gewassen zoals tarwe of haver. Maar ook de komkommerteelt heeft

Voor BBL is het duidelijk dat de overheid dringend werk moet maken van een ozon-actieplan. (foto Frans Geys)

OMSLAGVERHAAL

zwaar te lijden onder hoge ozongehalten. De Temmerman: "In Spanje en Italië ondervindt vooral de teelt van meloen en watermeloen ernstige hinder van de verhoogde ozonkonsentraties. Vermits je die hier minder vindt, is dat probleem hier in België dan ook niet zo prangend". Al zijn er natuurlijk voldoende andere gewassen die het ook hier knap lastig hebben. "Bij ons heeft bijvoorbeeld de teelt van komkommer en pompoen te lijden onder het teveel aan ozon. De voorbije maanden deden we uitgebreid onderzoek op het veld en daaruit blijkt duidelijk dat roodbruine stippeltjes vrij algemeen voorkwamen bij bonen en in iets mindere mate bij aardappelen. Een typisch symptoom voor ozon-aantasting", vertelt De Temmerman.

RICHTWAARDEN TE HOOG

Hoe groot moet het ozongehalte zijn om schade toe te brengen aan gewassen? Het Amerikaanse 'Environmental Protection Agency' stelde vast dat gevoelige produktiegewassen zoals tomaat, aardappel, radijs, diverse boonsoorten, spinazie, rogge en maïs reeds een aanzienlijke bladschade ondervinden bij een acht-uurgemiddelde van 60 mikrogram of een uurgemiddelde van 200 mikrogram. In onze wetgeving wordt de ozonkonsentratie uitgedrukt in mikrogram per kubieke meter als gemiddelde over 1 uur of over 24 uur. In de Europese Unie geldt een richtlijn met drempelwaarden van 200 mikrogram voor één uur en 65 mikrogram per dag. Deze drempelwaarden werden ook overgenomen in het recente Vlarem

II bis. "Deze richtwaarden liggen veel te hoog", vindt De Temmerman. "De voorbije jaren werden die richtwaarden meermaals overschreden. Vorig jaar nog werd de 24-uursdrempel gedurende 67 dagen overschreden".

FRIET BAKT MINDER BRUIN

Meer ozon. Minder groei. Dus minder opbrengst. Een eenvoudige redenering die door het ISO voor een aantal gewassen werd gekonkreteiseerd. "We deden een aantal experimenten waarbij we de groei van gewassen vergelijken in een omgeving met ozon en een andere omgeving zonder ozon", vertelt De Temmerman. "We stelden oogstverminderingen vast van 6 tot 10%, toch niet weinig. De schade is vanzelfsprekend afhankelijk van de groeifase van de plant op het moment van de blootstelling". Ook in het ISO-onderzoek naar de gevolgen van verhoogde ozonkonsentraties op bonen, wijst alles in de richting van een daling van de opbrengsten. Vermoed wordt dat het gaat om een daling van minstens 13%. De Temmerman: "Je kan er niet omheen dat de huidige ozonkonsentraties in Europa van die aard zijn dat ze een significante oogstvermindering veroorzaken. Bovendien zorgt dat teveel aan ozon ook voor een daling van de kwaliteit van de eiwitten". En dat laatste heeft een aantal onaangename gevolgen. Amerikaans onderzoek toonde bijvoorbeeld aan dat ozonzieke aardappelen minder lang bewaren en een kleiner gehalte aan reducerende suikers bevatten. Latijn? Niet meer als je weet dat zo'n tekort aan reducerende suikers betekent dat aardappelen in frietvet

minder bruin bakken. Belangrijk detail: voorlopig werd nog niet aangetoond dat ozonzieke gewassen ook schadelijk zijn voor de menselijke gezondheid.

MINDER OZON, MEER WINST

In het kader van het Milieu- en Natuurrapport (MIRA) berekende het Centrum voor Economische Studiën (CES) van de KUL de milieuschade die wordt veroorzaakt door fotochemische luchtverontreiniging. "We stelden ons de vraag wat het economisch voordeel zou zijn, mocht het troposferisch ozongehalte met 10% verminderen", aldus Erik Schokkaert van het CES. "Dat zou ons in Vlaanderen alvast een jaarlijkse besparing van 1,6 tot 3,3 miljard BEF in de gezondheidszorg opleveren. Voor de landbouwsector zou dit een totale baat met zich meebrengen die kan oplopen tot 466 miljoen BEF, in het meest realistische scenario alvast een opbrengst van 280 miljoen BEF". Uit een rekenoefening die BBL maakte op basis van de Belgische produktie van tarwe, gerst en haver, blijkt dat de marktwarde van de meeropbrengst bij een reductie van het ozongehalte met 10%, schommelt rond de 940 miljoen BEF.

HAND IN HAND?

Uit dit hele verhaal blijkt duidelijk dat de landbouwsector een belangrijk slachtoffer is van het ozonprobleem. "Het verrast ons ietwat dat de landbouwsector tot op vandaag nog niet heeft gereageerd op dit probleem en dat de verminderde oogsten enkel worden toegeschreven aan de aanhoudende droogte", stelt BBL-beleidsmedewerker Rik De Baere. "Vanuit de milieubeweging nemen we de landbouwsector vaak op de korrel als het gaat om problemen als bemesting, pesticiden of verzuring door ammoniak. Maar we zijn vragende partij om in dit dossier samen met de landbouwsector één front te vormen tegen de ozon. Op die manier staan we sterker wanneer de bevoegde ministers in het najaar het beloofde ozonaktieplan gaan uitwerken". Bij de Boerenbond wijst men de uitnodiging van de milieubeweging alvast niet van de hand. In het vooruitzicht van het ozondebat dat de bevoegde ministers in september willen opzetten, gaat de Boerenbond het ozonprobleem de komende weken alvast grondig bestuderen. "We wachten op een officiële uitnodiging van minister Demeester om deel te nemen aan dat ozondebat. En niets sluit uit dat we in de rand daarvan bilaterale gesprekken opzetten met de milieubeweging. Net

Prof. L. De Temmerman: "Uit onderzoek blijkt duidelijk dat de verhoogde ozonkonsentraties de voorbije zomer een daling in de oogst van land- en tuinbouwgewassen heeft veroorzaakt". (foto Frans Geys)

als in andere dossiers, zoals bijvoorbeeld de ruimtelijke ordening en verkeer, zijn we ook inzake het ozon-probleem objectieve bondgenoten van elkaar", stelt Guido Janssens van de studiedienst van de Boerenbond.

WEGVERKEER

RAAST MILIEU VOORBIJ

Maatregelen om de al te hoge ozonkonsentraties terug te dringen, zijn dus absoluut noodzakelijk. In het licht van een ozon-actieplan dat rond deze periode door de bevoegde beleidsverantwoordelijken moet worden opgesteld, zette BBL een aantal eisen op een rijtje. "Als er weer eens te hoge ozonkonsentraties worden opgemeten, dan beperkt de overheid er zich veelal toe om de bevolking aan te manen binnen te blijven en geen zware inspanningen te leveren", stelt Bart Martens.

"Landbouwgewassen

hebben daar uiter-

aard geen

b o o d -

s c h a p

a a n .

Z i j

b l i j -

v e n

voortdu-

rend bloot-

gesteld aan

de schade-

lijke

o z o n -

n i v o ' s " .

Een strukt-

urele aan-

pak van de

belangrijk-

ste bron-

nen van

ozon-pro-

ducerende

stoffen is dus meer dan ooit noodza-

kelijk. Het gaat hier om stikstof-

oxiden (NOx) en vluchtige organi-

sche stoffen (VOS). Vooral het weg-

vervoer zorgt voor het merendeel

van de uitstoot van NOx en VOS. Al

zorgen ook elektriciteitscentrales,

petroleumraffinage, lekken in gas-

leidingen en de verdamping van op-

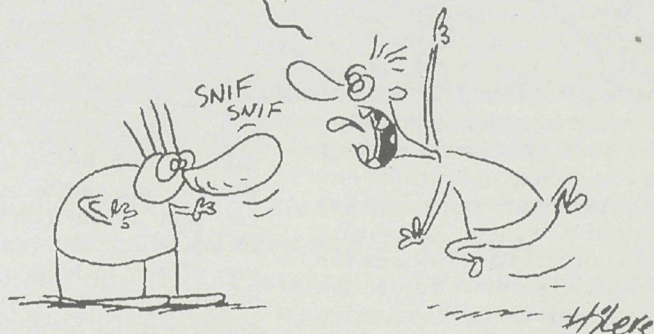
losmiddelen voor flink wat uitstoot.

DOE ER ZELF WAT AAN!

Voor de milieubeweging is het duidelijk dat het beleid maatregelen zal moeten opleggen aan meerdere sectoren. Beginnen we bij de transportsector. Bart Martens: "We stellen vast dat de mobiliteit nog steeds toeneemt waardoor louter end-of-the-pipe maatregelen, zoals bijvoorbeeld een katalysator, snelheidsbeperkingen of brand-

stofaanpassingen, zeker niet zullen volstaan om de nodige reducties in uitstoot te bereiken". BBL wil een wijziging in het beleid inzake ruimtelijke ordening dat de vraag naar meer mobiliteit doet afnemen. Daarvoor dienen zich heel wat mogelijkheden aan. Aktiviteiten die gepaard gaan met veel goederentransport, dienen bij voorkeur in de nabijheid van spoor- en binnenvaartinfrastructuur te worden ondergebracht. Ook de dienstensektor en arbeidsintensieve industrie moeten door het openbaar vervoer ontsloten worden. Gemeenschappelijk vervoer van en naar het werk, goederenvervoer per schip of trein,... moeten worden gestimuleerd. Daarnaast zullen ook

HET GAT IN
DE OZONLAAG
WORDT GROTER!!!

de industrie en de elektriciteitsproducenten, door het gebruik van de nieuwste technologie, ervoor moeten zorgen dat ook hun NOx-uitstoot naar beneden worden gehaald. "En ook het gebruik van solventhoudende verven, inkt en lijmen in het huishouden of de industrie moet zoveel mogelijk worden vermeden", vindt Bart Martens. "Door bijvoorbeeld een produktbeleid te ontwikkelen dat, bijvoorbeeld, het gebruik van verven op waterbasis stimuleert". Tenslotte pleit de milieubeweging voor technische maatregelen die lekken bij op- en overslagaktiviteiten en bij installaties voor (petro)chemische produkten moeten voorkomen.

Piet Decoster

HET GAT IN DE OZONLAAG...

Voor alle duidelijkheid: het gat in de ozonlaag heeft niets te maken met de verhoogde ozonkonsentraties die de voorbije zomer werden opgemeten. Er is niet alleen een duidelijk verschil in lokatie, ook de aanmaak is totaal verschillend.

Beginnen we met het gat in de ozonlaag. In de stratosfeer, zo'n 20 tot 50 kilometer hoog in de atmosfeer, bevindt zich een dikke ozonlaag. Die ozon wordt er gevormd door de inwerking van ultraviolette stralen van het zonlicht op de aanwezige zuurstofmolekulen. Die ozonlaag absorbeert de schadelijke stralen van de zon en behoedt ons ondermeer voor huidkanker. Door het gebruik van bijvoorbeeld CFK's en methylbromide wordt die ozonlaag echter aangeast. CFK's vind je terug in spuitbussen. Methylbromide wordt gebruikt als bodemontsmetter. Het gebruik ervan is ten zeerste af te raden.

...heeft niets te maken met verhoogde ozonkonsentraties.

Maar die ozonlaag heeft niets te maken met de verhoogde ozonkonsentraties op aarde. Hier ontstaat ozon doordat de zon inwerkt op luchtverontreiniging van twee vervuilers, stikstofoxiden (Nox) en vluchtige organische componenten (VOS). Die verontreiniging is te wijten aan bijvoorbeeld de uitlaatgassen van auto's, overslag van benzine, gaslekken,... Wanneer de zon inwerkt op die luchtverontreiniging ontstaat ozon die een nefaste invloed kan hebben op onze gezondheid. Tijdens verhoogde ozonkonsentraties is er sprake van een extra-aanvoer van ofwel vervuilde stikstofoxiden ofwel van aanvoer van al aangemaakte ozon uit hogere lagen van de troposfeer. Hoe hoger de zon staat, hoe meer kans op ozonvorming. Ook hogere temperaturen zorgen voor een snellere vorming van ozon. En tenslotte speelt ook de wind een rol: als het windstil is, is de kans om ozon te maken groter dan wanneer er veel wind is. Immers, is er geen wind, dan kan de ozon zich makkelijker opstapelen. Komt de wind van overzee, dan is die minder beladen met vervuiling en is er dus minder kans op vervuiling. Komt de wind uit het kontinent, dan brengt die veel meer schadelijke stoffen met zich mee en geeft die dus veel meer verontreiniging. Het gat in de ozonlaag heeft dus hoegenaamd niets te maken met de verhoogde ozonkonsentraties. Al zijn voor beide problemen wel dringend maatregelen noodzakelijk...

BOEKENBOS IN ELKE VLAAMSE PROVINCIE

Op zaterdag 18 november organiseert BBL, samen met heel wat lokale en regionale milieu- en natuurverenigingen, de aanplant van een Boekenbos in vijf Vlaamse provincies. Het Boekenbosproject loopt in samenwerking met de Nederlandse Boekenclub (NBC). Vorig jaar werd in samenwerking met de Zuidwest-vlaamse Natuur- en Milieukoepel voor het eerst met succes een Boekenbos aangeplant in de vallei van de Plaatsbeek in Wielsbeke. Dit jaar wordt de aktie nog uitgebreid.

In Antwerpen verbindt De Wielewaal zich tot het aanplanten van een streekeigen bos met gevarieerde onderbegroeiing in de vallei van de Grote Nete in Heist op den Berg (Booichot). In Oost-Vlaanderen zal De Wielewaal Geraardsbergen enkele percelen bebossen in het natuurreservaat 'De Rietbeemd' in de vallei van de Mark te Geraardsbergen. In West-Vlaanderen is het opnieuw de Zuidwestvlaamse Natuur- en Milieukoepel die de boomplant-aktie voor zijn rekening neemt. Samen met De Vlasbek vzw wordt een streekeigen bosje met plantgoed van inheemse oorsprong te Kuurne aangelegd. Limburg dan. Daar zorgen de Natuurbeschermingsaktie Limburg, in samenwerking met Wielewaal Zuid-Limburg en Leefmilieu Tongeren, voor het aanplanten van streekeigen bomen en struiken op een terrein van het natuurgebied van de 'Bloorbeemden' en 'Het Groot Meers' in het geklasseerde landschapspark van de oostelijke Jeker te Tongeren. In Brabant tenslotte staan leden van Natuurreservaten vzw in voor een bebossingsproject in het provinciaal domein de Halve Maan te Diest.

Inlichtingen: Bond Beter Leefmilieu, Overwinningstraat 26, 1060 Brussel, Tel. 02/539.22.17., Fax. 02/539.09.21.

JNM PRESENTEERT NATUURSPLENBOEK

Dat de Jeugdbond voor Natuurstudie en Milieubescherming (JNM) tijdens de zomer niet stil zit, is duidelijk. Een hele zomer lang organiseert JNM allerhande kampen waarbij kinderen en jongeren op een speelse manier omgaan met natuur en milieu. Recent verzamelde JNM alle spelen en activiteiten die je met kinderen rond natuur en milieu kan doen, in een leuk Natuurspelenboek. Binnen de JNM is er immers de piep-

LEDENBLAD

werking die zich toespitst op de allerjongsten (8 tot 12 jaar). Toch zijn ook deze kinderen oud genoeg om belangstelling te tonen voor alles wat groeit en bloeit, zweeft en zeilt, fladdert en fluit. Natuurstudie en natuurbeleving zijn één vervlochten geheel in de wereld van deze jonge spruiten. Maar, uiteraard mag bij deze natuurbeleving het spel-element niet ontbreken. Om aan die vraag te beantwoorden, heeft JNM een bundel uitgewerkt vol leuke bosspelen, waterspelen, proefjes, knutselideeën, kwissen, leuke tips om op activiteiten te doen, korte bezigheidsspelletjes,... De spelen in deze bundel brengen kinderen, zowel op lichamelijk als emotioneel vlak, in harmonie met onze natuurlijke omgeving. Ze geven ons een goede kijk op de manier waarop de natuur werkt, bijvoorbeeld de principes van het ekologische systeem, eerder dan een louter theoretische benadering van de natuurverschijnselen. Immers, natuur- en milieu-educatie bij kinderen veronderstelt dat ze de natuurlijke processen op een dynamische manier kunnen ervaren. Kinderen begrijpen en onthouden ook beter spelenderwijs. Andere spelen uit het JNM-natuurboek hebben het dan weer over de bijzondere kwaliteiten van onze natuur. Ze doen de kinderen spelenderwijs kennis maken met de rust en schoonheid van de natuur, de energie van ons milieu,...

Het JNM-Natuurspelenboek is een 'uitgelezen' boek voor iedereen die spelenderwijs met kinderen omgaat en is gesneden koek voor jeugdbewegingen, scholen, leerkrachten,... Het Natuurspelenboek kost 300 frank en kan je bestellen bij JNM.

Inlichtingen: Jeugdbond voor Natuurstudie en Milieubescherming (JNM), Kortrijksepoortstraat 140, 9000 Gent, Tel. 09/223.47.81., Fax. 09/223.28.05.

'STEUNPUNT KLEIN- SCHALIGE WATER- ZUIVERING' OPGERICHT

Het recente Milieu- en Natuurrapport Vlaanderen heeft nogmaals bevestigd dat het grootschalig Aquafin-investeringsprogramma in riool-systemen en zuiveringsstations alleen geen zuiver water kan garanderen. Vooral de zeer verspreide bebouwing verhindert een hoge aansluitingsgraad van woningen. Nochtans vormen precies die huishoudens een zeer belangrijke bron van vervuiling. De Werkgroep Technologie van Vormingswerk Dialoog vzw onderstreept reeds geruime tijd de mogelijkheden van kleinschalige waterzuivering en richtte onlangs het 'Steunpunt Kleinschalige Waterzuivering'. Immers, voor huishoudens biedt kleinschalige waterzuivering vaak een prima oplossing. Als je echter tot de aanleg van zo'n systeem wil overgaan, is het vaak moeilijk om de juiste informatie en documentatie te vinden. Bovendien zijn er nogal wat systemen op de markt zodat het vaak geen makkelijke klus is om doorheen het bos de bomen terug te vinden. Om daaraan iets te doen richtte de Werkgroep Technologie van Dialoog vzw dan maar het 'Steunpunt Kleinschalige Waterzuivering' op. Het Steunpunt wil informatie over ervaringen rond bestaande installaties, gekommercialiseerde systemen, wetgeving terzake,... bundelen en ter beschikking stellen van geïnteresseerden. Wie van plan is om een systeem voor kleinschalige waterzuivering te kopen of aan te leggen, kan met het Steunpunt contact opnemen. In het najaar wil het Steunpunt overigens een enquête opzetten die alle mogelijke informatie wil verzamelen bij mensen die reeds ervaring hebben met kleinschalige waterzuiverings-systemen of bij diegenen die in de tematiek geïnteresseerd zijn. De resultaten van de enquête zullen samen met andere nuttige weetjes terug te vinden zijn in een brochure die eind dit jaar zal worden gepubliceerd. Op 7 en 8 oktober organiseert de Werkgroep Technologie in Wijgmaal bovendien een 'Workshop Kleinschalige Waterzuivering'. Deelnemers leren hoe de zuivering van water in zijn werk gaat, hoe je zelf een eigen systeem kan bouwen en wat je kan verwachten van de systeem die op dit moment op de markt werden gebracht.

Inlichtingen: Vormingswerk Dialoog, Werkgroep Technologie, Blijde Inkomststraat 109, 3000 Leuven, Tel. 016/23.26.49., Fax. 016/22.87.94.

Interview met Guy Buysse van VELT:

"WE DOEN VEEL MEER DAN WAT MILIEUVRIENDELIJK TUINIEREN ..."

Guy Buysse, beleidsmedewerker bij VELT: "We zijn één van de weinige organisaties in Vlaanderen die zijn leden zo'n hapklare en gebruiksvriendelijke konsumenteninformatie biedt". (foto Frans Geys)

Met zijn 15.000 leden is de Vereniging voor Ekologische Leef- en Teeltwijze (VELT) één van de grootste lidverenigingen van BBL. Ontstaan uit een kleine groep van mensen die op zoek ging naar een natuurvriendelijke tuin, groeide de organisatie na pakweg 20 jaar uit tot een stevig gestructureerde natuur- en milieuvereniging die mensen op een toegankelijke manier wil informeren hoe ze zelf werk kunnen maken van een gezonde leef- en teeltwijze. En dat betekent heus meer dan elke week een dagje tuinieren zonder pesticiden. Milieurama sprak met Guy Buysse, beleidsmedewerker bij VELT.

Kan je het ontstaan en de historiek van VELT wat schetsen, want doorheen de jaren bleef het letterwoord dan wel hetzelfde, de betekenis ervan is veranderd?

Net als een aantal andere organisaties die actief zijn rond natuur en milieu, is ook VELT ontstaan begin de jaren '70. VELT stond toen nog voor 'Vereniging voor Ekologische Land- en Tuinbouw' en werd opgericht om een dam op te werpen tegen het steeds toenemend gebruik van

pesticiden en kunstmest. Aanvankelijk ging het dus vooral om tuinieren en landbouw. Doorheen de jaren is VELT echter zijn horizon steeds meer gaan verruimen en werd de nadruk gelegd op een integrale ekologische levenswijze met ook heel wat aandacht voor, bijvoorbeeld, voeding. Vandaar dat we onze naam wijzigden in Vereniging voor Ekologische Leef- en Teeltwijze. VELT is eigenlijk vooral een konsumentenorganisatie. We proberen onze leden

konkrete tips mee te geven hoe ze op een gezonde en milieuvriendelijke manier kunnen leven. En dat gaat veel verder dan milieuvriendelijk tuinieren. Het betekent ook dat je even nadenkt vooraleer je één of ander produkt in je boodschappentas stopt.

MEER AANDACHT VOOR MILIEU

VELT heeft een vrij uitgebreide ledenlijst. Met 15.000 leden zijn jullie één van de grotere natuur- en milieuverenigingen in Vlaanderen. Nochtans zijn jullie uiteindelijk actief rond een vrij sectorieel thema? Vanwaar dat grote ledenaantal?

Ik denk dat dit in eerste instantie alles te maken heeft met de kwaliteit van het werk dat we leveren. Daarnaast is het ook zo dat we in Vlaanderen een van de weinige organisaties zijn die zijn leden zo'n hapklare en gebruiksvriendelijke konsumenteninformatie biedt. We geven bijvoorbeeld konkrete tips hoe je in de keuken of in de tuin op een milieuvriendelijke manier de handen uit de mouwen kan steken. Voor zover ik weet zijn we de enige vereniging in Vlaanderen die zich daarmee bezig houdt. Meteen is dat een antwoord op jouw vraag hoe het komt dat we zo'n uitgebreide ledenlijst hebben. Dat heeft alles te maken met het feit dat we de enigen zijn die zich met die thematiek bezighouden. Als natuurliefhebber daarentegen kan je in Vlaanderen kiezen uit diverse verenigingen.

VELT profileert zich ook naar buiten toe steeds meer als een echte milieuvereniging. Jullie nemen bijvoorbeeld ook gretig standpunten in inzake waterkwaliteit, pesticiden of het Mestactieplan. Denk je dat die thema's ook echt doorsijpelen naar de leden toe, of blijft hun interesse beperkt tot het gezellig tuinieren?

Dat is uiteraard heel moeilijk in te schatten. Uit een recente enquête blijkt alvast dat meer dan 95% van onze leden een tuin heeft. Maar precies vanuit die interesse voor milieuvriendelijk tuinieren ontdekken veel mensen dat ook andere facetten belangrijk zijn. Dat milieuvriendelijk leven meer is dan milieuvriendelijk tuinieren. We proberen ook een aantal thema's aan te kaarten waarvan wij vinden dat ze bepalend zijn voor een ekologische leefwijze. En dat lijkt het ons logisch dat we ook standpunten innemen over het Mestactieplan,

VELT staat voor heel wat meer dan alleen ekologisch tuinieren.

dat we in het editoriaal van 'Seizoenen' onze mening ventileren over de recente Noordzeekonferentie of dat we ons actief inzetten voor de promotie van biologische landbouw. Of al die ideeën en thema's ook effectief doorstromen naar onze basis, is een andere zaak. Anderzijds kan je niet naast de maatschappelijke evolutie kijken dat steeds meer mensen geïnteresseerd raken in 'ekologie' in de ruime zin van het woord. Dus dat zal binnen VELT wel niet anders zijn zeker?

BIOGARANTIELABEL? OK!

Ondanks die toenemende interesse voor milieudossiers, valt het wel op dat jullie die dossiers niet proberen te valoriseren op beleidsvlak. Jullie staan niet dagelijks met een eisenbundel te kloppen aan de deur van allerhande politici.

VELT wil in eerste instantie een tui- niers- en konsumentenorganisatie zijn. Dat betekent niet dat we zo'n politieke druk niet interessant vinden. Maar een vereniging als VELT kan niet alles doen, één en ander veronderstelt dat je keuzes maakt en je eigen prioriteiten gaat afbakenen. Wat niet betekent dat we die beleids- adviserende taken volledig links laten liggen. Als er thema's zijn waar VELT dagelijks mee bezig is, zoals bijvoorbeeld biologische landbouw, dan zullen we niet nalaten om ons in dat debat te mengen. Enkele jaren geleden was VELT één van de eer- sten om het belang van biologische landbouwprodukten te onderstre- pen en aan te dringen op een duide- lijke wetgeving terzake. Vandaag

stellen we vast dat er, ondermeer door de inspanningen van VELT, een duidelijk wetgevend kader is dat bepaalt wanneer produkten inder- daad als 'biologisch' bestempeld kunnen worden.

VELT staat ook aan de wieg van het Biogarantielabel, een keurmerk dat de konsument wil duidelijk maken dat hij biologisch geteelde produkten in zijn boodschappentas zitten heeft. Is het Biogarantielabel een degelijk keurmerk?

We zijn overtuigd dat het Biogaran- tielabel inderdaad een degelijk label is dat de biologische kwaliteit van een produkt controleert van het veld tot op het bord. Het Biogarantielabel stelt een aantal normen vast, niet alleen aan de manier waarop het pro- dukt geteelt wordt, ook aan de ma- nier waarop het verwerkt wordt en in de winkels terecht komt. De nor- men die we enkele jaren terug met VELT belangrijk achtten, worden nu ook door het Ministerie van Land- bouw en door de Europese Gemeen- schap overgenomen. Bovendien ge- beuren er regelmatig degelijke controles. Het Biogarantielabel wordt gecontroleerd door BLIK vzw, een onafhankelijke controle-organi- satie die daartoe erkend is door het Ministerie van Landbouw.

DISTRIBUTIE BLIJFT PROBLEEM

Momenteel wordt de konsument over- stelpt met labels allerhande. Aan welke produkten wordt het Biogarantielabel toegekend en wat moet je als landbou- wer of handelaar doen om zo'n Bioga-

rantielabel in de wacht te slepen?

Het Biogarantielabel wordt in hoofd- zaak toegekend aan voedings- produkten die inderdaad op een bio- logische manier geteelt en verwerkt worden. Dat gaat van vlees, granen, groenten en fruit tot zuivelpro- dукten. Recent wordt het label ook toegekend aan non-food produkten. Zoals bijvoorbeeld lijnolie. Als je zo'n label wil binnenhalen, dan dien je een aanvraag in bij BLIK. De aan- vraag wordt geregistreerd en een BLIK-kontroleur gaat ter plaatse na- gaan of het bedrijf inderdaad in aan- merking komt. Allerhande zaken worden gecontroleerd. Worden er al dan niet pesticiden of kunstmest gebruikt? Hoe zit het met de vrucht- wisseling en de kwaliteit van de stal- len waarin de dieren worden groot- gebracht? Wat is de motivatie van een landbouwer om zo'n label in de wacht te slepen? Al die zaken wor- den op een rijtje gezet en achteraf wordt het Biogarantielabel al dan niet toegekend. Wanneer iemand het label binnenhaalt, dan krijgt hij re- gelmatig een controleur over de vloer. Ontdekt BLIK iets dat niet in orde is, dan worden sancties opge- legd. Als bijvoorbeeld blijkt dat een landbouwer pesticiden gebruikt, dan vliegt hij er gewoon uit.

Alle labels en goedbedoelde initiatieven ten spijt, kan je er niet omheen dat het overgrote deel van de konsumenten nog altijd niet wakker ligt van de kwaliteit van zijn produkten die hij koopt.

Dat is een stelling waar ik toch mijn twijfels bij heb. Uit een recente RUG- studie bleek bijvoorbeeld dat meer dan de helft van de konsumenten bereid is om ekologische produkten aan te kopen. Het klopt wel dat zich dat nog niet vertaalt in de praktijk. Blijkbaar voelt de konsument zich nog altijd geremd om echt biologi- sche produkten aan te kopen. Dat heeft een aantal redenen. Om te be- ginnen zijn biologische produkten een stuk duurder dan gewone pro- dукten. Daarnaast heb je ook de dis- tributie en de beschikbaarheid van biologische produkten. Die zijn nog altijd te moeilijk verkrijgbaar, ook al is er de voorbije jaren al heel wat verbeterd. Tot voor enkele jaren kon je er alleen voor terecht in een natuurwinkel, vandaag vind je ze ook al eens in de supermarkt. Maar de distributie kan hoedanook nog heel wat verbeteren.

Met zijn 15.000 leden is VELT één van de grootste lidverenigingen van BBL.

BBL EN VELT: ZELFDE PROBLEMEN

Hoe je het ook draait of keert, bio-produkten zijn vrij duur. Denk je niet dat de konsument in veel gevallen wordt afgeschrikt door die meerprijs?

Wij zijn de mening toegedaan dat je voor een kwalitatief produkt een degelijke prijs moet betalen. Bovendien betaal je voor gewone produkten eigenlijk veel meer dan de prijs die op het etiket staat. Je betaalt achteraf via je belastingen ook nog eens voor de EU-gelden die de overschotten moeten subsidiëren. Je betaalt ook nog eens voor maatregelen die de vervuiling van de traditionele landbouw moeten wegwerken. Al deze indirecte kosten moet je eigenlijk

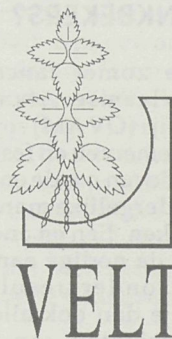
mee in rekening brengen. Dan zou je tot de slotsom komen dat een biologisch produkt, alhoewel op dit moment in de winkel duurder, eigenlijk heel wat goedkoper is dan een traditioneel produkt. Uiteraard moet de prijs van die bioproducten zakken, en dat kan door een betere handel en distributie. Maar een slechte distributie is eigen aan een kleine sektor in opstartfase. Het komt erop aan om de landbouw van binnenuit te veranderen en de landbouwers te overtuigen van de waarde van biologische produkten. Vandaar dat we met VELT actief meewerken aan initiatieven als VODO en WERVEL.

Jullie zijn één van de grootste lidverenigingen van BBL. Bovendien werken jullie zelf ook met plaatselijke en regionale afdelingen. Hoe kijken jullie aan tegen de werking van BBL als koepel van de Vlaamse milieuverenigingen?

Ik denk dat het inherent is aan een koepelorganisatie dat men vaak moeilijkheden heeft met de communicatie van top naar basis. Als je de werking van de werkgroepen binnen BBL bekijkt, dan merk je dat ze de communicatie met de basis volledig verloren zijn. Vaak heb ik de indruk dat BBL zich teveel laat inpakken door het beleid. Tijdens de

onderhandelingen rond het Mest-actieplan werd dat bijvoorbeeld pijnlijk duidelijk. Hadden we daar vanuit de milieubeweging wat minder water in de wijn gedaan, dan had het MAP er wellicht stukken beter uit gezien. BBL moet zijn taak als drukingsgroep verder blijven vervullen, zonder zich te laten inpakken. Maar het heeft uiteraard alles te maken met de mensen en de middelen die je ter beschikking hebt. Dat is wellicht het grote probleem, je kan nu eenmaal niet alles doen. Terwijl je net probeert om zoveel mogelijk te doen... Eigenlijk moeten we de steen niet werpen naar BBL, wel naar de beleidsverantwoordelijken die veel te weinig middelen ter beschikking stellen. Dat is nu eenmaal het eeuwige probleem...

PD

GENTSE STADSBESTUUR GAAT ONDERGRONDS...

Zoals in de meeste Belgische steden wordt ook in Gent de binnenstad aardig verpest door het verstikkende autoverkeer. Nochtans waren er vorig jaar tekenen van hoop toen het stadsbestuur, na heel wat spektakulaire akties van de fietsersbeweging, uitpakte met een heus fietsbeleidsplan. Naast allerlei positieve maatregelen ten gunste van de zwakke weggebruiker zoals fietsroutes en bijkomende fietsstallingen, werden ook heel wat maatregelen aangekondigd om het autoverkeer te ontmoedigen.

Van dat laatste blijkt inmiddels weinig in huis te komen. Integendeel, het nieuwe bestuurskollege stoomt driftig plannen klaar om het stadscentrum te voorzien van 11 ondergrondse parkings. Om de 'show' compleet te maken, zullen de automobilisten met elektronische borden naar de juiste parking geleid worden. Een mini-ring rond de historische kuip is eveneens voorzien. Bovendien betekent het hele project ook een bedreiging voor het historisch patrimonium van Gent. Onder het stadhuis, Belfort en Sint-Niklaaskerk ligt een archeologische site. Voor de aanleg van de parkings zou men inspanningen doen om de site niet te beschadigen, maar integendeel de bezienswaardigheden achter glas te integreren in de ondergrondse parkeerplaatsen. Op die manier kunnen de auto's worden geparkeerd tussen skeletten, schelds en archeologische vondsten achter glas. Over ernst gesproken...

Het Gentse stadsbestuur is ervan overtuigd dat het hele project het leefmilieu een goede dienst bewijst. Door de auto's onder de grond te leiden, is er volgens het stadsbestuur meer plaats om bovengronds de pleinen en straten wat groener in te kleuren. Dat het Gentse stadsbestuur op dergelijke manier alleen maar meer verkeer naar de stad lokt, met alle gevolgen voor de verkeersveiligheid en leefbaarheid van de stad, lijkt de lokale politici voorlopig te ontgaan. Wordt wellicht vervolgd...

ZOMER '96 MET HERVULBARE DRINKBEKERS?

De voorbije zomer lanceerde de Openbare Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij (OVAM) op enkele grotere evenementen en festivals een aantal initiatieven om de enorme stapel afval op dergelijke manifestaties wat in te perken. Een en ander kreeg in de media de nodige aandacht en bleef niet zonder resultaat. Bij OVAM tref je dan ook alleen maar lachende gezichten aan wanneer

FLITSEN

wordt gepolst naar de respons op de campagne 'Minder afval op evenementen'. Zo werden op het Torhout/Werchter-festival 3,6 ton drinkbikers ingezameld. Ook op het Pukkelpop-festival in Hasselt bleek de inzamelaktie van drinkbikers een succes. In ruil voor een aantal drinkbikers kregen de Vlaamse muziek-liefhebbers-drinkebroers een gadget toegestopt. De ingezamelde drinkbikers uit polypropyleen worden gerecycled. Uiteraard kunnen dergelijke initiatieven alleen maar worden aangemoedigd. Toch dienen een aantal kanttekeningen worden geplaatst. Vanuit milieu-oogpunt zou het nog een heel stuk beter zijn, mochten organisatoren van festivals gebruik maken van herbruikbare drinkbikers. Het gebruik van dergelijke herbruikbare drinkbikers is in landen als Duitsland of Nederland alvast een succes. De beker kan meerdere keren worden gebruikt en is dus, vanzelfsprekend, een stuk milieuvriendelijker. Deze hervulbare drinkbeker mag dan al iets duurder zijn in aankoop, die meerkost verdient je na enkele keren gebruik, dubbel en dik terug. Enkele maanden terug maakte Brouwerij Haacht trouwens bekend dat men volgend jaar de herbruikbare drinkbeker zal lanceren.

Daarnaast blijft het initiatief van OVAM voorlopig ook teveel beperkt tot grote festivals die uitgebreide media-aandacht krijgen. Kleinere evenementen die ook inspanningen willen doen om de afvalberg te verminderen, blijven voorlopig in de kou staan. Nochtans vervullen ook zij een belangrijke sensibiliserende functie en kan hier heel wat afval worden vermeden. Het wordt wachten tot OVAM ook kleinere evenementen stimuleert om rekening te houden met heel leefmilieu.

Inlichtingen: OVAM,
Dienst Sensibilisering,
Kan. De Deckerstraat 22-26,

2800 Mechelen,
Tel. 015/20.83.20., Fax. 015/20.32.75.

VLAANDEREN, KAN HET OOK DUURZAAM?

Het antwoord op die vraag zullen we volgende maand te weten komen. Immers, in het kader van de campagne Europa Duurzaam, organiseert BBL een overleg op 17 oktober 1995 met een 6-tal personen die een sleutelpositie innemen binnen hun organisatie. Het is de bedoeling om voor 17 november, de dag dat het Europees symposium in het kader van de campagne 'Naar een duurzaam Europa' doorgaat in Brussel, een eerste beeld te hebben van de visie en ideeën van de verschillende maatschappelijke aktoren en sectoren in de Vlaamse samenleving omtrent de invulling van 'duurzaam Vlaanderen'. Onder anderen de vakbonden, het Vlaams Economisch Verbond, prof. Dumon van RUG, de staatssekretaris voor Leefmilieu,... worden hiervoor uitgenodigd. De bedoeling is om tot een levendige discussie te komen en ideeën uit te wisselen over hoe een duurzame economie er in Vlaanderen kan uitzien tegen pakweg 2010. Op het overleg zal de milieubeweging vragen wat de aanwezigen vinden van het rapport 'Naar een duurzaam Europa'. Gaan ze akkoord met de uitgangspunten van de studie zoals het kwantificeren van de milieugebruiksruimte? Wat impliceert dat je een getal plakt op de hoeveelheid CO2 die een gemiddelde Vlaming mag uitstoten. Hoeveel water mag er verbruikt worden zonder het milieu te belasten? En wat denken de aanwezigen van het idee dat elke aardbewoner evenveel rechten heeft op en toegang heeft tot milieu-hulpbronnen zoals zuivere lucht, proper water, grondstoffen,... Hoe kijken ze aan tegen de konkrete voorstellen van de milieubeweging inzake een ekologischer belastingenhervorming. Ondertussen wacht BBL op hete kolen tot er meer duidelijkheid is met de sponsoring zodat we de campagne intensiever kunnen uitwerken, eerst binnen de milieubeweging en later naar de andere partners of doelgroepen toe.

Geïnteresseerden kunnen zich nog melden voor de stuurgroep die ondertussen is samengesteld en die de campagne zal begeleiden. De studie 'Naar een duurzaam Europa' van 300 p. werd uitgewerkt door het Wuppertal-instituut in opdracht van Friends of the Earth en kan besteld worden bij BBL voor 600 Bf. Een samenvatting is ervoor 50 fr.

Inlichtingen: Bond Beter Leefmilieu,
Overwinningstraat 26, 1060 Brussel,
Tel. 02/539.22.17., Fax. 02/539.09.21.

China lapt milieu aan de laars

ANNE ADÉ: "Kernproeven laten Chinezen ijskoud"

Dat China niet bepaald als het Walhalla van de Democratie dient beschouwd, werd tijdens de recente VN-vrouwenkonferentie nog eens pijnlijk duidelijk. Voor en tijdens de konferentie werden tientallen mensen opgepakt of geëxekuteerd. Maar ook inzake zorg voor het leefmilieu gaat het Land van de Rijzende Zon meer dan eens zijn rode boekje te buiten. Anne Adé, researcher bij de BRTN-nieuwsdienst, verbleef een jaar in China en werd er gekonfronteerd met een flagrant gebrek aan milieubewustzijn bij overheid en bevolking...

"Milieubewustzijn in China? Voor het overgrote deel van de Chinezen is een kernproef de meest normale zaak van de wereld". (foto Frans Geys)

Half augustus protesteerden aktievoerders van Greenpeace op het Plein van de Hemelse Vrede in Peking tegen de Chinese kernproeven. De aktie werd door de Chinese overheid angstvallig uit de media gehouden. Ligt men er wakker van de Chinese kernproeven?

Helemaal niet, voor het overgrote deel van de Chinezen is zo'n kernproef de normaalste zaak van de wereld die alles te maken heeft met het voortdurend streven naar een betere technologie. Meer zelfs, men is fier dat hun land zo'n kernproeven uitvoert. Die bevestigen voor veel Chinezen de leidersrol van hun land, dat staat voor vooruitgang. Bij veel Chinezen komt het er gewoon op aan om zo snel mogelijk carrière te maken en daarbij zoveel mogelijk geld te verdienen. Bovendien is de aktie van Greenpeace op het Plein van de Hemelse Vrede onmiddellijk door politiemensen uit elkaar gejaagd zodat hooguit een handvol Chinezen die aktie heeft gezien.

UITBLAZEN IN DE ZUURSTOFBAR

In het Westen nam het milieubewustzijn

bij de bevolking de voorbije jaren ontegensprekelijk toe. Herken je eenzelfde evolutie in China?

Neen, het overgrote deel van de Chinezen ligt niet wakker van het milieu. Uiteraard zijn er mensen die er mee bezig zijn en is er wel een elementaire vorm van huisvuil-ophaaling, maar toch gooien heel wat mensen hun afval gewoon op straat. Wanneer je bijvoorbeeld de trein neemt, dan zoek je tevergeefs naar een vuilnisemmertje om je afval in te deponeren. Geen nood, iedereen gooit zijn etensresten of papierprullen in de gang en op geregelde tijdstippen komt er iemand langs om alles netjes op een hoopje te vegen. Nu denk je misschien dat die dan alles in een vuilnisemmer deponeert... Integendeel, de treindeuren worden opengezet en alles wordt netjes naar buiten geveegd. Een keer per jaar wordt er dan een aktie opgezet om de spoorwegbermen op te ruimen. Het spoorwegpersoneel wordt dan opgetrommeld om al het afval bijeen te rapen maar nog dezelfde dag wordt er alweer van alles naar buiten gekieperd. Men stelt zich daar ver-

der geen vragen bij. Voor de Chinezen is het de meest normale manier van werken.

Nochtans wordt het land gekonfronteerd met een aantal prangende milieuproblemen zoals de luchtverontreiniging in de grote steden. Dat moet bij de mensen toch een lichtje doen branden?

Ik had in ieder geval niet die indruk. Integendeel, men pakt het probleem uitsluitend 'end-of-the-pipe' aan. De luchtverontreiniging en de smogvorming is in grote steden als Peking zo erg, dat je steeds meer mensen met een doekje voor de mond doorheen de stad ziet wandelen of rijden. Maar geen nood, als het té erg wordt dan wandelt men gewoon binnen in een zogenaamde 'zuurstofbar'. Dat heeft iets surrealistisch, het is een bar waar je tegen een flink bedrag een half uurtje adem kan gaan happen via een buisje dat verbonden is met een zuurstoffles. Zo'n zuurstofar groeide uit het tot een exhte rage, zij het wel vooral bij de iets meer begoede Chinezen.

OBJEKTIEF ONDERZOEK ONMOGELIJK

Dat milieu bij het overgrote deel van de bevolking geen prioriteit is, hoeft uiteraard niet te betekenen dat er 'ondergronds' geen milieubeweging op gang komt. Had je de indruk dat er in China milieu- of natuurorganisaties actief waren?

Net zoals voorheen in het Oostblok, moet je je daar niet veel bij voorstellen. De enige vereniging waar ik weet van heb is 'Friends of the Nature' en dat is eigenlijk niks anders dan een politieke organisatie. Tot voor kort had je wel een groepje milieujournalisten dat zelf een krant uitgaf, maar ook dat is opgedoekt. Eigenlijk

DRIEKLOVENPROJEKT ZET CHINEES LEEFMILIEU OP DE HELLING

BRTN-journalist Leo De Bock trok recent naar China en maakte er voor NV De Wereld een aangrijpende reportage over het Drieklovenproject. De reportage is een produktie van de BRTN-televisie in samenwerking met RTBF, IKON (Nederland) en ARD (Duitsland) en is de eerste diepgaande documentaire die de onmetelijke milieu-impakt van het project in beeld brengt.

"Het is de eerste keer dat ik werkelijk zo verstomd stond van menselijke waanzin", vertelt Leo De Bock bij zijn terugkomst uit China. *"Het is geleden sinds de bouw van de Grote Muur dat China nog zo'n kolossaal project heeft opgezet. De werkzaamheden zijn in december '94 gestart met de bedoeling om halverwege de Yangtze-rivier, in het zuidoosten van China, de grootste waterkrachtcentrale ter wereld te bouwen".* Nochtans worden overal ter wereld dergelijke grootschalige damprojecten opgegeven. Ze zijn niet alleen te duur, ze zorgen ook voor een niet in te schatten schade aan het ecosysteem. Toch is de Chinese regering vastbesloten de Drieklovendam te bouwen.

CHAOTISCHE EVAKUATIE

Tienduizenden arbeiders zijn momenteel bezig, letterlijk, bergen te verzetten. De dam wordt 2 kilometer breed en 185 meter hoog. Er is evenveel materiaal voor nodig als voor de bouw van 44 grote pyramiden. De dam zal een stuwmeer doen ontstaan van 632 km², zowat de oppervlakte van Singapore. Leo De Bock: *"Dat zorgt ervoor dat meer dan anderhalf miljoen mensen daardoor moet verhuizen. Hun land en hun huizen zullen voor altijd onder water verdwijnen. Nog nooit moesten in China of elders zoveel mensen geëvacueerd worden. En die evacuatie verloopt chaotisch, de regering komt haar mooie beloften aan de transmigranten helemaal niet na. Integendeel".* Heel wat Chinezen protesteren wanhopig. De kans dat het ongenoegen uitmondt in massale sociale onrust is reëel.

ËKOLOGISCHE RAMP IN DE MAAK

Het ziet er naar uit dat het Drieklovenproject voor het Chinese leefmilieu een ramp wordt. Bijna 24.000 ha van China's beste landbouwgrond gaat eraan. Om en bij de 500 unieke plantesoorten worden gewoon weggeveegd. Enkele zeldzame diersoorten zullen uitsterven. Van het adembenemende en grillige Drieklovengebied zullen alleen nog de pieken boven water uitsteken. *"Eén van 's werelds meest wonderlijke landschappen wordt gewoon belachelijk gemaakt",* gaat Leo De Bock verder. *"Hier beter dan elders past het citaat van Friedrich Engels: 'Every victory that man scores over nature, nature will eventually retaliate'. Als de mens denkt dat hij de natuur onverkort zijn wil kan opleggen, dan heeft hij het goed fout".* Het Drieklovenproject brengt inderdaad nogal wat gevaren met zich mee. *"In eerste instantie is er natuurlijk het gevaar voor verzanding en aardverschuivingen",* licht Leo De Bock toe. *"Shangai bevindt zich op een zeer onstabiel gebied. Toch zijn veel grote torengedebouwen zoals de hoogste wolkenkrabber van Azië in Shangai gebouwd. Shangai heeft dan ook een voortdurende aanvoer van zand nodig. De Yangtze-rivier voert dat zand aan en versterkt zo de lokatie. Als de dam er is, zal die beletten dat het zand nog wordt aangevoerd. De topografische situatie van de Shangai-regio zal veranderen, wat natuurlijk een gevaar is voor een stad met al die grote gebouwen".* Bovendien zal ook de watervervuiling toenemen. *"In de loop van de rivier monden een 70-tal lozingspunten uit maar die rommel wordt door het snelstromende water meegesleurd tot in zee. Door de bouw van de stuwdam krijg je echter stilstaand water waardoor de verontreiniging zich gaat accumuleren. Ook hier zijn de gevolgen voor fauna en flora niet te overzien".*

Ondanks hevige protest van eminente wetenschappers en hun woordvoerder Dai Qing, gaan de werken aan de stuwdam gewoon door. Leo De Bock: *"Het is waanzinnig. Blijkbaar bouwen Chinese leiders nog altijd graag monumenten, ten koste van alles. Dit project zou rampzalig kunnen zijn en ik ben er zeker van dat het laatste woord erover nog niet is gezegd. Ik verwacht nog heel wat internationaal protest. Maar of dat iets kan veranderen..."*

NV De Wereld, TV1, zondag 12 november omstreeks 22u00: 'The Dammed', reportage van Leo De Bock over de bouw van de Drieklovendam in China.

Het waanzinnige project waarbij de Chinese overheid de grootste stuwdam ter wereld wil bouwen op deze Yangtze-rivier, bedreigt de fauna en flora van het unieke Drieklovengebied.
(foto Bart Eigenhuysen)

Het waanzinnige project waarbij de Chinese overheid de grootste stuwdam ter wereld wil bouwen op deze Yangtze-rivier, bedreigt de fauna en flora van het unieke Drieklovengebied. (foto Bart Eigenhuysen)

is de milieubeweging in China, als je het dan al zo kan gaan noemen, beperkt tot enkele eenmansakties. Zo is er Dai Qing. Ze is ingenieur van opleiding, maar ging uiteindelijk aan de slag als journaliste. Ze had een column in een belangrijke Chinese krant waarin intellectuelen en revolutionairen van het eerste uur vaak ongezouten kritiek konden leveren op het regime. Tijdens het protest op het Tienammen-plein in juni '89 heeft ze een poging gedaan om te bemiddelen tussen regering en studenten maar een maand later werd ze zelf opgepakt en 10 maanden gevangen gezet. Onder druk van de VS kwam ze vrij en kon ze er een cursus journalistiek gaan volgen. Eénmaal terug in China heeft ze zich volledig vastgebeten in de milieu-problematiek.

Dat kan geen makkelijke klus zijn, vooral als je weet dat er én geen milieuverenigingen zijn én nauwelijks sprake is van milieubewustzijn bij de bevolking?

Inderdaad, maar samen met een aantal medewerkers probeert ze daar toch werk van te maken. Zo heeft ze een scherpe aanklacht geformuleerd tegen het prestigieuze 'drie-kloven-project' dat voorziet in de bouw van een aantal onmetelijke stuwdammen halverwege de Yangtze-rivier, in het zuidoosten van China. Dat stuurt het eko-systeem uiteraard in de war. Bovendien moeten honderdduizenden mensen verhuizen om de realisatie van dat project mogelijk te maken. Voor die reportage kreeg Dai Qing trouwens een prestigieuze milieu-

prijs in de VS die haar 70.000 dollar opleverde. Daarmee wou ze absoluut iets doen rond leefmilieu. Ze is in China op zoek gegaan naar een organisatie die elk jaar een objectief rapport wou maken over de toestand van het leefmilieu aldaar. Zonder censuur en zonder restricties. Het bleek uiteraard onmogelijk om zo'n organisatie te vinden en dan is ze zelf maar gestart met een vertaalbureau. Samen met een aantal medewerkers vertaalt ze teksten die iets te maken hebben met milieu en in buitenlandse kranten verschenen zijn, in het Chinees. Die speelt ze dan door aan kranten en tijdschriften voor publikatie.

Is het haar bedoeling om op lange termijn effectief een milieubeweging in China op gang te brengen?

Het is in ieder geval haar bedoeling om het milieubewustzijn wat op te krikken en ze heeft alvast een duidelijke strategie voor ogen om dat te bereiken. Opvoeding en cultuur zijn voor haar de hefboomen om mensen te overtuigen van de waarde van natuur en milieu. Zo organiseert ze samen met haar medewerkers lessenreeksen in scholen en in jongerenorganisaties. Uiteraard moet je er rekening mee houden dat haar activiteiten door het regime zeer nauwlettend in het oog worden gehouden. Makkelijk werken is dus anders.

Piet Decoster

De Chinese industrie zorgt niet alleen voor een negatieve impact op het leefmilieu. Gezondheidsklachten bij werknemers zijn legio...

MEER natuur IN stad EN dorp

Oude muren van historische gebouwen, zoals hier de Gentse Sint-Baafsabdij, kunnen heel wat zeldzame planten herbergen. (foto Wouter van Landuyt)

De wilde flora van Gent en Brussel omvat elk meer dan 700 planten. Dit is ongeveer de helft van alle wilde planten in Vlaanderen. Ondanks dit respectabel aantal dat men nog in onze verstedelijkte leefomgeving aantreft, rest er in het algemeen toch niet veel groen meer in steden en dorpen. Beton, steen, staal en kunststoffen bepalen samen met de mens het straatbeeld: het verkeer, de drukte en de bijhorende gevaren (lawaai, luchtverontreiniging, stof, ongevallen, ziekten,...) bepalen er samen met de mens het straatbeeld. "En toch werken en leven er miljoenen mensen in een dergelijke enigszins vijandige en ongezonde omgeving. In vergelijking met de investeringen in infrastructuur van wegen en gebouwen zijn de middelen besteed aan groen vrij beperkt. De middelen voor onderhoud en groenvoorziening dalen nog eerder dan ze stijgen", merkt KUL-Prof. Martin Hermey op.

VERBORGEN WILDERNIS

Desondanks treft men in steden en dorpen nog heel wat plaatsen aan waar wilde flora welig groeit. Denk maar aan spontaan leven van wilde planten aan voordeuren, tussen de tegels van de stoep, op een muur, een wegberm, een kerkhof of een

dak. "Deze natuurlijke elementen krijgen meestal slechts een beperkte plaats toebedeeld en krijgen slechts zelden de kans om zich gedurende lange tijd ongestoord te ontwikkelen", stelt WWF-medewerkster Nadine Moens vast. Stedelijke milieus hebben immers hun eigen klimaat met een eigen opwarming. De stadsbodem is gekenmerkt door zeer grote verschillen en sterke verstoring. Toch vind je in de stad nog veel wilde organismen deze zich thuis voelen in deze 'onnatuurlijke' omgeving. Dit zijn niet enkel planten, maar ook veel insecten, vogels en in enkele gevallen zelfs grotere zoogdieren als vossen. Je treft er zelfs soorten aan die buiten de stad niet kunnen overleven.

WAAR ZOEKEN?

Waar tref je in de verstedelijkte leefomgeving nog natuur aan? Wat kan er gebeuren om de natuur er meer kansen te bieden? Natuurontwikkeling op spoorwegterreinen en kerkhoven, kan dit? En wat met braakliggende en opgespoten terreinen? Het antwoord op deze en andere vragen tref je in de nieuwe brochure "Natuur op bestelling? Naar meer natuur in stad en dorp". De brochure bevat tips om in de steden een meer natuurrijke omgeving te schep-

Naar aanleiding van het Europees Jaar voor Natuurbehoud lanceert het Wereldnatuurfonds (WWF) een nieuwe brochure. 'Natuur op bestelling. Naar meer natuur in stad en dorp' bevat tips om in steden en gemeenten een natuur-rijkere omgeving te creëren. Wilde planten tussen de tegels van de stoep, op een muur, een wegberm, een kerkhof of een dak mogen niet onopgemerkt worden voorbijgegaan en zeker niet worden vernietigd. Milieurama nam de brochure door.

pen. Het gaat hier dus niet over geharkte bloemperken of gladgeschooren grasvelden met een zoom uitheemse coniferen: dit is wel groen, maar geen natuur!

VLAAMS REGEERAKKOORD

Het WWF voelt zich in haar ijver voor het behoud en ontwikkelen van het stedelijk 'wild' groen gesterkt door het regeerakkoord van de Vlaamse regering. Nadine Moens: "Het nieuwe kabinet schuift de kwaliteit van de stedelijke leefomgeving als topprioriteit naar voor. Dit betekent een herwaardering van de multifunctionaliteit van het de stad, waarin wonen, werken en ontspannen door elkaar lopen". Stadsnatuur kan hier een belangrijke rol spelen. Immers, het gebrek aan groen is één van de redenen waarom de stedelingen geregeld (of zelfs definitief) de stad ontvluchten. "Wij rekenen verder op het toekomstige dekreet betreffende het Natuurbehoud en het Natuurlijk Milieu", ook al omvat deze tekst slechts enkele lijntjes over natuur in de bebouwde omgeving", aldus nog Nadine Moens.

Het streven naar meer natuur in stad en dorp vult bovendien de reeds lopende initiatieven rond het Struktuurplan Vlaanderen aan. "Bij de uit-

WILDE NATUUR: VAN STADSMUUR TOT KERKHOF

De brochure "Natuur op bestelling? Naar meer natuur in stad en dorp" bevat tips om in de steden een meer natuurlijke omgeving te scheppen. Enkele voorbeelden

MUURVEGETATIES

VAN GEWISSE DOOD REDDEN

Muren vormen één van de meest typische elementen in steden. Vooral oude muren van historische gebouwen, kaaimuren en vestingswallen kunnen veel zeldzame planten herbergen. Herbiciden en restauratiewerken betekenen meestal een gewisse dood voor deze vegetatie. Meestal volstaat het echter om alleen houtige gewassen te verwijderen. Bij restauratie kan overigens perfect rekening worden gehouden met de begroeiingen. De St.-Baafsabdij in Gent en de stadswallen van Leper zijn hiervan treffende voorbeelden.

NATUURLIJKE PARKEN EN TUINEN

Parken en tuinen zijn veelal pareltjes van kunstmatige architectuur met uitheemse planten waarspontane begroeiing als 'onkruid' wordt verwijderd. De natuurtuinen van Klevit te Hasselt en het park Hof ter Saksen te Beveren-Waas kennen echter een ander, veel minder intensief, beheer. Het 'niets doen' als beheersprincipe geeft aardige resultaten. Het behoud van zo-

veel mogelijk dood hout, het omvormen van gazons tot hooiland, het aanplanten van inheemse soorten,... levert een waardevol en aantrekkelijk biotoop op. Het Boekenbergpark in Deuren-Antwerpen vormt hiervan tevens een uitstekend voorbeeld.

BRAAKLIGGENDE

EN OPGESPOTEN TERREINEN

Verspreid in de stad liggen grote oppervlakten aan braakliggende terreinen. Vaak blijven die enkele jaren, soms zelfs tientallen jaren onaangeroerd liggen in afwachting van één of ander bouwproject. Op gunstige plaatsen schieten hier reeds na 1 jaar meer dan 100 planten tevoorschijn. Naarmate er zich meer vaste planten vestigen, stabiliseert de plantengroei zich. De vochtige opgespoten terreinen in havengebieden vormen vaak een aantrekkingspool voor watervogels. Na een tiental jaar ongestoorde ontwikkeling kunnen dergelijke plassen uitgroeien tot waardevolle moerasgebieden: 'vergeten' terreinen die als het ware een ideale broedplaats vormen voor tal van vogels.

VROEDMEESTERPADDEN

OP HET KERKHOF

Misschien doen kerkhoven meer denken aan griezelverhalen dan aan natuur. Kerk-

hoven omvatten naast grasvelden en bomen, veel stenen biotopen en muren. Eenjarige onkruiden tieren er welig, oude zerken bevatten korstmossen en mosbegroeiingen. Ook padden voelen er zich thuis. Op een kerkhof te Borgloon werden onlangs nog 150 vroedmeesterpadden geteld. Mits enkele bewarende maatregelen en een minimaal beheer kunnen de natuurwaarden worden gekoesterd. Oude kerkhoven hoeven tevens niet te verdwijnen. In Londen werden verlaten kerkhoven via het 'niets-doen' reeds omgevormd in boeiende parkbossen.

NMBS EN DAGVLINDERS

Op spoorwegterreinen vinden we op korte afstanden van elkaar, zeer grote milieuverschillen. Frekwent gebruikte sporen worden vrij gehouden met herbiciden omwille van het brandgevaar. Een natuurlijk beheer van de overige plekken leidt tot mooie resultaten. Plantrijke open gebieden zijn aantrekkingspolen voor bijen en dagvlinders. Spoorwegbermen kunnen zowel vogels als kleinere en grotere zoogdieren een schuilplaats bieden. Een deskundig hooibeheer, het omzichtig kappen van houtige opslag en een natuurgericht beheer van verlaten spoorwegbermen vergt weinig inspanning.

bouw van een uitgebreid ekologisch netwerk tussen 'bebouwde omgeving en open ruimte' moet er aandacht worden besteed aan het typische karakter van de

verstedelijkte omgeving met een eigen fauna en flora", besluit Moens.

Danny Jacobs

Natuur op bestelling? Naar meer natuur in stad en dorp. Gratis verkrijgbaar bij het Wereltnatuurfonds (WWF), Dokumentatiedienst, Waterloosteenweg 608, 1060 Brussel, tel 02/347.30.30.

De nieuwe WWF-brochure bevat tips om in steden een meer natuurlijke omgeving te scheppen. (foto Jan Verschueren)

MEER natuur IN stad EN dorp

Oude muren van historische gebouwen, zoals hier de Gentse Sint-Baafsabdij, kunnen heel wat zeldzame planten herbergen. (foto Wouter van Landuyt)

De wilde flora van Gent en Brussel omvat elk meer dan 700 planten. Dit is ongeveer de helft van alle wilde planten in Vlaanderen. Ondanks dit respectabel aantal dat men nog in onze verstedelijkte leefomgeving aantreft, rest er in het algemeen toch niet veel groen meer in steden en dorpen. Beton, steen, staal en kunststoffen bepalen samen met de mens het straatbeeld: het verkeer, de drukte en de bijhorende gevaren (lawaai, luchtverontreiniging, stof, ongevallen, ziekten,...) bepalen er samen met de mens het straatbeeld. "En toch werken en leven er miljoenen mensen in een dergelijke enigszins vijandige en ongezonde omgeving. In vergelijking met de investeringen in infrastructuur van wegen en gebouwen zijn de middelen besteed aan groen vrij beperkt. De middelen voor onderhoud en groenvoorziening dalen nog eerder dan ze stijgen", merkt KUL-Prof. Martin Hermey op.

VERBORGEN WILDERNIS

Desondanks treft men in steden en dorpen nog heel wat plaatsen aan waar wilde flora welig groeit. Denk maar aan spontaan leven van wilde planten aan voordeuren, tussen de tegels van de stoep, op een muur, een wegberm, een kerkhof of een

dak. "Deze natuurlijke elementen krijgen meestal slechts een beperkte plaats toebedeeld en krijgen slechts zelden de kans om zich gedurende lange tijd ongestoord te ontwikkelen", stelt WWF-medewerkster Nadine Moens vast. Stedelijke milieus hebben immers hun eigen klimaat met een eigen opwarming. De stadsbodem is gekenmerkt door zeer grote verschillen en sterke verstoring. Toch vind je in de stad nog veel wilde organismen deze zich thuis voelen in deze 'onnatuurlijke' omgeving. Dit zijn niet enkel planten, maar ook veel insecten, vogels en in enkele gevallen zelfs grotere zoogdieren als vossen. Je treft er zelfs soorten aan die buiten de stad niet kunnen overleven.

WAAR ZOEKEN?

Waar tref je in de verstedelijkte leefomgeving nog natuur aan? Wat kan er gebeuren om de natuur er meer kansen te bieden? Natuurontwikkeling op spoorwegterreinen en kerkhoven, kan dit? En wat met braakliggende en opgespoten terreinen? Het antwoord op deze en andere vragen tref je in de nieuwe brochure "Natuur op bestelling? Naar meer natuur in stad en dorp". De brochure bevat tips om in de steden een meer natuurrijke omgeving te schep-

Naar aanleiding van het Europees Jaar voor Natuurbehoud lanceert het Wereldnatuurfonds (WWF) een nieuwe brochure. 'Natuur op bestelling. Naar meer natuur in stad en dorp' bevat tips om in steden en gemeenten een natuur-rijkere omgeving te creëren. Wilde planten tussen de tegels van de stoep, op een muur, een wegberm, een kerkhof of een dak mogen niet onopgemerkt worden voorbijgegaan en zeker niet worden vernietigd. Milieurama nam de brochure door.

pen. Het gaat hier dus niet over geharkte bloemperken of gladgeschooren grasvelden met een zoom uitheemse coniferen: dit is wel groen, maar geen natuur!

VLAAMS REGEERAKKOORD

Het WWF voelt zich in haar ijver voor het behoud en ontwikkelen van het stedelijk 'wild' groen gesterkt door het regeerakkoord van de Vlaamse regering. Nadine Moens: "Het nieuwe kabinet schuift de kwaliteit van de stedelijke leefomgeving als topprioriteit naar voor. Dit betekent een herwaardering van de multifunctionaliteit van het de stad, waarin wonen, werken en ontspannen door elkaar lopen". Stadsnatuur kan hier een belangrijke rol spelen. Immers, het gebrek aan groen is één van de redenen waarom de stedelingen geregeld (of zelfs definitief) de stad ontvluchten. "Wij rekenen verder op het toekomstige dekreet betreffende het Natuurbehoud en het Natuurlijk Milieu", ook al omvat deze tekst slechts enkele lijntjes over natuur in de bebouwde omgeving", aldus nog Nadine Moens.

Het streven naar meer natuur in stad en dorp vult bovendien de reeds lopende initiatieven rond het Structuurplan Vlaanderen aan. "Bij de uit-

WILDE NATUUR: VAN STADSMUUR TOT KERKHOF

De brochure "Natuur op bestelling? Naar meer natuur in stad en dorp" bevat tips om in de steden een meer natuurrijke omgeving te scheppen. Enkele voorbeelden

MUURVEGETATIES

VAN GEWISSE DOOD REDDEN

Muren vormen één van de meest typische elementen in steden. Vooral oude muren van historische gebouwen, kaaimuren en vestingswallen kunnen veel zeldzame planten herbergen. Herbiciden en restauratiewerken betekenen meestal een gewisse dood voor deze vegetatie. Meestal volstaat het echter om alleen houtige gewassen te verwijderen. Bij restauratie kan overigens perfect rekening worden gehouden met de begroeiingen. De St.-Baafsabdij in Gent en de stadswallen van Leper zijn hiervan treffende voorbeelden.

NATUURLIJKE PARKEN EN TUINEN

Parken en tuinen zijn veelal pareltjes van kunstmatige architectuur met uitheemse planten waarspontane begroeiing als 'onkruid' wordt verwijderd. De natuurtuinen van Kievit te Hasselt en het park Hof ter Saksen te Beveren-Waas kennen echter een ander, veel minder intensief, beheer. Het 'niets doen' als beheersprincipe geeft aardige resultaten. Het behoud van zo-

veel, mogelijk dood hout, het omvormen van gazons tot hooiland, het aanplanten van inheemse soorten,... levert een waardevol en aantrekkelijk biotoop op. Het Boekenbergpark in Deuren-Antwerpen vormt hiervan tevens een uitstekend voorbeeld.

BRAAKLIGGENDE

EN OPGESPOTEN TERREINEN

Verspreid in de stad liggen grote oppervlakten aan braakliggende terreinen. Vaak blijven die enkele jaren, soms zelfs tientallen jaren onaangeroerd liggen in afwachting van één of ander bouwproject. Op gunstige plaatsen schieten hier reeds na 1 jaar meer dan 100 planten tevoorschijn. Naarmate er zich meer vaste planten vestigen, stabiliseert de plantengroei zich. De vochtige opgespoten terreinen in havengebieden vormen vaak een aantrekkingspool voor watervogels. Na een tiental jaar ongestoorde ontwikkeling kunnen dergelijke plassen uitgroeien tot waardevolle moerasgebieden: 'vergeten' terreinen die als het ware een ideale broedplaats vormen voor tal van vogels.

VROEDMEESTERPADDEN

OP HET KERKHOF

Misschien doen kerkhoven meer denken aan griezelverhalen dan aan natuur. Kerk-

hoven omvatten naast grasvelden en bomen, veel stenen biotopen en muren. Eenjarige onkruiden tieren er welig, oude zerken bevatten korstmossen en mosbegroeiingen. Ook padden voelen er zich thuis. Op een kerkhof te Borgloon werden onlangs nog 150 vroedmeesterpadden geteld. Mits enkele bewarende maatregelen en een minimaal beheer kunnen de natuurwaarden worden gekoesterd. Oude kerkhoven hoeven tevens niet te verdwijnen. In Londen werden verlaten kerkhoven via het 'niets-doen' reeds omgevormd in boeiende parkbossen.

NMBS EN DAGVLINDERS

Op spoorwegterreinen vinden we op korte afstanden van elkaar, zeer grote milieuverschillen. Frekwent gebruikte sporen worden vrij gehouden met herbiciden omwille van het brandgevaar. Een natuurlijk beheer van de overige plekken leidt tot mooie resultaten. Plantrijke open gebieden zijn aantrekkingspunten voor bijen en dagvlinders. Spoorwegbermen kunnen zowel vogels als kleinere en grotere zoogdieren een schuilplaats bieden, een deskundig hooibeheer, het omzichtig kappen van houtige opslag en een natuurgericht beheer van verlaten spoorwegbermen vergt weinig inspanning.

bouw van een uitgebreid ekologisch netwerk tussen 'bebouwde omgeving en open ruimte' moet er aandacht worden besteed aan het typische karakter van de

verstedelijkte omgeving met een eigen fauna en flora", besluit Moens.

Danny Jacobs

Natuur op bestelling? Naar meer natuur in stad en dorp. Gratis verkrijgbaar bij het Werelnnatuurfonds (WWF), Dokumentatiedienst, Waterloosteenweg 608, 1060 Brussel, tel 02/347.30.30.

De nieuwe WWF-brochure bevat tips om in steden een meer natuurlijke omgeving te scheppen. (foto Jan Verschuren)

METHYLBROMIDE, DE VE

Eind dit jaar wordt het Montreal Protocol, het internationaal verdrag dat de bescherming van de ozonlaag nastreeft, herzien.

Dat is aanleiding voor Greenpeace om wereldwijd campagne te voeren voor de verstrenging van het Protocol. Methylbromide, een bijzonder

Methylbromide was ook bij ons de voorbije weken en maanden in het nieuws. Afgelopen maanden heeft de Bestendige Deputatie van de provincie Antwerpen twee maal een milieuvergunning geweigerd aan de nv De Ceuster. Het ging telkens om opslagplaatsen voor ondermeer het pesticide methylbromide (St-Kathelijne-Waver en Grobbendonk). In welke mate het protest van Greenpeace en van de lokale bevolking de beslissingen van de deputatie heeft beïnvloed, kan men niet meten. Wel werd duidelijk dat het gemeentebestuur van Grobbendonk dat eerst gunstig adviseerde, zijn mening heeft herzien nadat Greenpeace in ijltempo een rapport liet klaarstomen over de risico's van methylbromide. De vergunningen werden geweigerd op basis van de risico's waarmee ook het VLAREM rekening houdt: de risico's voor volksgezondheid en

het lokale milieu. Methylbromide is een bijzonder toxisch pesticide dat vooral wordt gebruikt als bodemontsmetter in de intensieve tuinbouw. Opslag en transporten in de directe nabijheid van woningen, scholen of recreatiecentra zijn onverantwoord. Maar VLAREM bekommert zich voorlopig nog niet om de ozonlaag. Voor Greenpeace is het effect van methylbromide-gebruik op de ozonlaag evenwel de belangrijkste aanleiding tot hardnekkig verzet tegen elke nieuwe opslag van dit pesticide.

VS LIGGEN DWARS

In de geïndustrialiseerde landen verdwijnen de CFK's van de markt, maar in de ontwikkelingslanden neemt het gebruik ervan nog angstwekkend toe. Ook voor de zachte CFK's (de HCFK's) bestaat enkel in de ontwikkelde landen een controle op de pro-

duktie. HCFK's zullen, luidens het huidige protocol, geheel moeten verdwijnen, maar dan pas in 2030. Vooral de Verenigde Staten liggen dwars bij de discussies over een versnelde afbouw van het gebruik van HCFK's. Greenpeace blijft met zijn Greenfreeze-campagne (milieuvriendelijke koelsystemen) de HCFK's bestrijden. Methylbromide is de 'vergeten ozonvreter' en wordt onder het Montreal Protocol helemaal niet gecontroleerd.

OZONLAAG STEEDS DUNNER

Met het huidige Montreal Protocol, geamendeerd in Londen en Kopenhagen, neemt de verdunning van de ozonlaag nog steeds toe. Dus ook de UV-straling, dus ook het aantal gevallen van huidkanker. Gelukkig gaat het hierbij in hoofdzaak om het behandelbare carcinoom, maar ook de kwaadaardige melenomen zullen blijven toenemen. Uit de modellen van het Nederlandse Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) blijkt dat in onze streken het aantal carcinomen met ruim 20% zal toenemen. Pas na 2040 komt er een knik in de curve en daalt het aantal weer, maar dan wel uiterst langzaam. Wat betreft de volksgezondheid is het Montreal Protocol verre van toereikend. Overigens zette het Milieuprogramma van de Verenigde Naties (UNEP) begin dit jaar de effecten van de toename van UV-straling nog eens op een rijtje. Het verontrustende rapport (1) signaleerde naast de toename van huidkankers ook de aantasting van ons immuunsysteem. Ook landdieren en planten (waaronder landbouwgewassen) zijn gevoelig voor UV. In zee voorspelt men ernstige gevolgen voor het fyto-plankton, de basis van de mariene voedselketen. Vol-

De nv De Ceuster werd de afgelopen maanden tot twee keer toe een milieuvergunning geweigerd door de Bestendige Deputatie van de Provincie Antwerpen. Het gaat hier om opslagplaatsen van methylbromide, een pesticide die de ozonlaag aanvreest. (foto Frans Geys)

VERGETEN OZONVRETER.

toxisch pesticide dat vooral wordt gebruikt als bodemontsmetter in de intensieve landbouw, is één van die ozonvreters die zo snel mogelijk een halt moeten toegeroepen worden. Ook bij ons verzet Greenpeace zich met klem tegen de opslag van methylbromide...

gens het UNEP is een verlies van 7 miljoen ton vis per jaar mogelijk. Bij garnalen, krabben en andere mariene dieren zou de verdunning van de ozonlaag problemen voor de voortplanting kunnen teweegbrengen.

EEN DUIVEL IN HET WIJWATERVAT

Diezelfde UNEP leverde ook het meest gezaghebbende wetenschappelijk rapport (2) met adviezen voor de beleidsvoerders. Volgens de UNEP is methylbromide een belangrijke ozonvretter die verantwoordelijk kan zijn voor 5 tot 10% van de globale ozonverdunding. Volgens het UNEP zou een snel verbod (tegen 2001) op het gebruik van methylbromide een duidelijk positief effect hebben op het herstel van de ozonlaag. Meer nog, in een lijstje met beleidsopties zet de UNEP de eliminatie van industriële en landbouwkundige toepassingen van methylbromide helemaal bovenaan. Greenpeace vindt dus niet het warm water uit. Met onze speciale aandacht voor methylbromide volgen we de richtlijnen van het UNEP. De pesticidenindustrie weert zich als een duivel in een wijwatervat. De wetenschappelijke onderbouw van het UNEP advies wordt aangevochten.

STEEN OP DE TEEN?

Het klopt dat het effect van methylbromide op de ozonlaag eerst sterker werd ingeschat dan vandaag. UNEP hanteert nu een lagere ODP (ozone depletion potential) dan enkele jaren terug. Maar het is niet omdat een steen bij nader toezien slechts zes kilo weegt in plaats van acht, dat men hem op zijn tenen laat vallen. De pesticiden-nijverheid probeert deze wetenschappelijk correcties voor te stellen als tekenen van onwetendheid. Het UNEP is noch-

tans heel duidelijk en stelt in haar rapport dat de mechanismen van ozonafbraak door broomverbindingen nu veel beter door wetenschappers wordt begrepen. Een ganse reeks onzekerheden uit het vorige UNEP-rapport over methylbromide zijn nu opgelost. UNEP ontkent niet dat er leemtes in de kennis bestaan maar met deze onzekerheden wordt rekening gehouden en men hanteert in de berekeningen ruime foutenmarges.

MAKKELIJK TE VOORKOMEN

Onzekerheid bestaat bijvoorbeeld op het vlak van methylbromide-emissies uit de oceanen. De antropogene bronnen zijn pesticiden (23%), branden van biomassa (15%), gelode benzine (5%) en industriële processen (1%). De natuurlijke bronnen zijn de oceanen (53%) en branden van biomassa (3%). Door te wijzen op de emissies van de oceanen probeert de industrie de leek op het verkeerde been te zetten. Methylbromide-emissies komen ook in de natuur voor, dus waar maken wij ons zorgen over. Ander verhaal dat men probeert te verkopen is de zogenaamde bufferende werking van de oceanen. Als de mens minder uitstoot, zullen de oceanen meer uitstoten of omgekeerd, effecten die door UNEP werden meegerekend. Geen enkel van de kritieken tast het UNEP-rapport aan. Volgens Greenpeace is het gebruik van methylbromide als grondontsmettingsmiddel een gemakkelijk te voorkomen bron van milieuschade. In Nederland is het gebruik van methylbromide verboden, in Zwitserland eveneens, Oostenrijk voorziet een phase out tegen 2000, de VS tegen 2001.

De alternatieven zijn beschikbaar (ontsmetting van de bodem door sto-

men, substraatteelt en liefst biologische tuinbouw). Diskussiepunt wordt dan de prijs. De alternatieven zijn op de markt van vandaag duurder, dat klopt. Maar dan wel omdat men bij het gebruik van methylbromide een aantal kosten afwentelt. De vraag die de overheid zich vandaag moet stellen is: waaraan besteden we ons geld, de behandeling van huidkanker of een omschakeling naar tuinbouw?

Walter De Jonge
Greenpeace Belgium

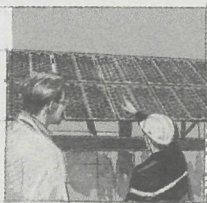
- (1) United Nations Environmental Programme (UNEP). *Environmental effects of ozone depletion. 1994 Assessment.* November 1994. 110 pagina's.
- (2) United Nations Environmental Programme (UNEP). *Scientific Assessment of Ozone Depletion. 1994. Executive Summary.* August 19. 1994.
- (3) Filip Verbelen, Greenpeace Belgium. *Methylbromide, een vergeten ozonvretter.* Juli 1995. 24 pagina's.

AL ONZE ENERGIE VOOR MILIEUBESCHERMING

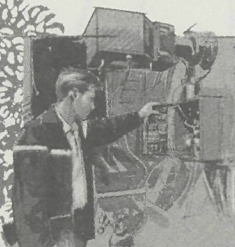
- Sinds 1980 hebben wij onze uitstoot van zwaveldioxyde (SO_2) met 80 % verminderd en die van stikstofoxyde (NO_x) met 40 %. Op die manier bestrijden wij efficiënt het verschijnsel van de zure regen.
- Overeenkomstig onze verbintenis worden de nieuwe hoogspanningslijnen (tot 220 kilovolt) in de mate van het mogelijke ondergronds aangelegd. Sinds 1992 is de lengte van de luchtlijnen niet toegenomen met één enkele kilometer.
- Wij nemen nieuwe productie-eenheden in gebruik die een hoog energierendement combineren met het gebruik van een milieuvriendelijke brandstof : aardgas. Eveneens uit milieu-overwegingen moderniseren wij de bestaande elektriciteitscentrales.
- Via informatiecampagnes en advies sporen wij onze huishoudelijke en industriële klanten aan tot een weloverwogen energiegebruik, door bijvoorbeeld spaarlampen te gebruiken of aardgastoepassingen met hoog rendement in te schakelen. Dit betekent Rationeel Energiegebruik.

Meting van de temperatuur
en de samenstelling van het
geloosde koelwater

Experimentele
installatie voor
de omzetting van
zonne-energie in
elektriciteit

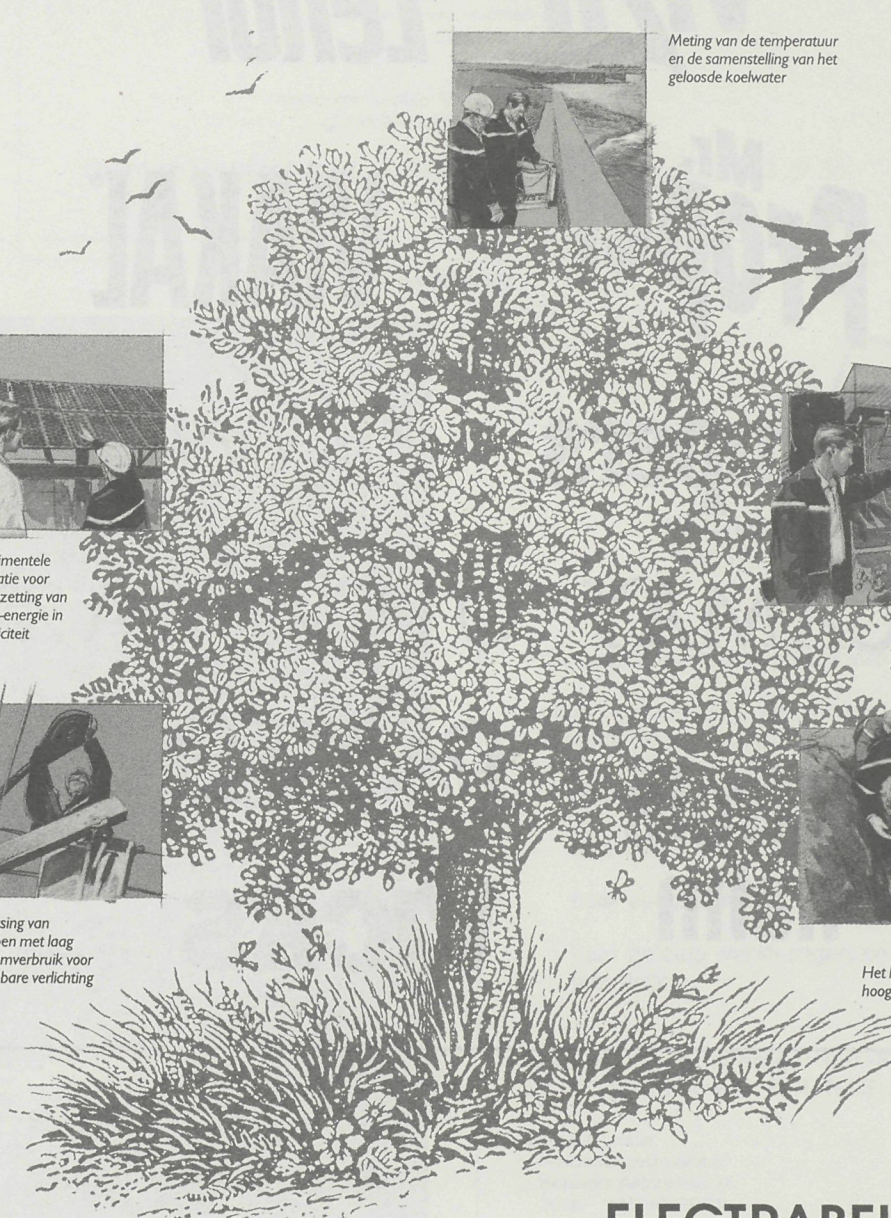
Controle van de SO_2 -
en de NO_x -uitstoot in
de lucht

Plaatsing van
lampen met laag
stroomverbruik voor
openbare verlichting

Het leggen van ondergrondse
hoogspanningskabels

PROCTER & GAMBLE :
KWALITEITSPRODUKTEN
GEMAAKT MET ZORG VOOR HET MILIEU

Dash dreft *ARIEL*

***VIZIR* Lenor**

**Mr.
Proper**

VIAKAL®

Pampers

always

CAMAY OIL *of* OLAZ

**Pétrole
hahn**

PANTÈNE

VICKS

B e v r i j d i n g s f i l m s

f i l m & v i d e o

boeiende, verrassende en educatieve documentaires
en speelfilms ivm racisme, Noord-Zuid verhoudingen,
werkloosheid, vluchtelingen
milieu

niet-commerciële film & videodistributie
grootbeeldvideoprojectoren

Quinten Metsijplein, 4 - 3000 Leuven tel/fax: 016/ 23 29 35

advertentie

over ontspannen gesproken...

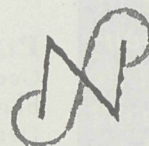
De GRAVITY is een zitervaring... Een relaxzetel die een volledige
ontspanning biedt en tegelijk uitnodigt tot beweging en variatie.
Door zijn sublieme steun in de lage rug nodigt hij zelfs mensen
met zware rugklachten uit om comfortabel te zitten.

VRAAG ONZE INFO
NIRWANA®
BETER ZITTEN

GIJZELAARSSTRAAT 29 - B 2000 ANTWERPEN - TEL 03/238.51.23 - FAX 03/238.15.64

advertentie

1910 -

- 1995

Koninklijke Vereniging voor
natuur- en stedeschoon vzw

- de oudste milieuorganisatie van het land
- staat ook vandaag nog vooraan in de verdediging van
Vlaanderens erfgoed
met haar acties voor bedreigde monumenten en
landschappen
- haar steun aan "draaiende molens"
- haar campagne voor landschapsparken
- haar geleide wandelingen en bezoeken heel het
jaar door

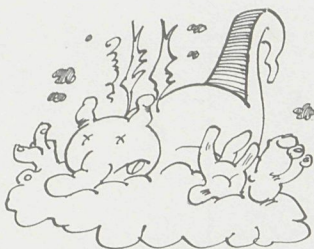
Jaarlijkse min. bijdrage: 450,-F
Combi-abonnement BBL-N&S: 900,-F

Meer informatie:
Nationaal secretariaat
Koningin Astridplein 24
2018 ANTWERPEN
tel. + fax: 03/ 232. 35. 31

alle werkdagen van 14 - 18 u.
rekening: 068-0554270-39 (GK) en 000-0084443-53 (PCR)

advertentie

MILIEURAMA
10 / 1995

EKO-TIPS

OOK BIJ DE HUISARTS KAN HET MILIEUVRIENDELIJK!

Nadat we vorige maand langsgingen bij de tandarts, beoordelen we in deze Milieurama het milieubesef van onze huisarts. Je staat er niet altijd bij stil, maar ook de huisartsenpraktijk en de thuiszorg heeft een impact op het milieu. Injektiespuiten, handschoenen, pleisters en verbanden zijn wegwerp-artikelen die bij de vleet worden gebruikt. En ook PVC is niet uit het dokterskabinet weg te slaan. Waarom zou je je huisarts er niet attent op maken dat het mogelijk is om milieubesparend te werken?

Beginnen we bij het traditionele spuitje. De meeste injectiespuiten bestaan uit polypropeen, epoxyhars en rubber. Deze zijn steriel verpakt in diverse papiersoorten. Vroeger werden hoofdzakelijk glazen spuiten gebruikt. Na gebruik werden ze gesteriliseerd en opnieuw gebruikt. Medisch gezien hebben de wegwerpspuiten echter onmiskenbare voordelen vermits het gevaar voor besmetting daalt. Nogal logisch dus dat de glazen spuit verdween. De injectiespuiten mogen bij het gewone huisvuil verzameld worden. Naalden en spuiten wordt best apart ingezameld en afgevoerd. In dezelfde container kunnen ook scherven, losse scheermesjes en hechtmateriaal worden verzameld.

PLEISTER OP EEN...

Geen huisdokter zonder handschoenen uiteraard. Dergelijke handschoenen bestaan uit latex, PVC of polyetheen. In Nederland wordt geschat dat elke huisarts ongeveer 3.000 handschoenen per jaar gebruikt. Om besmettingsgevaar te voorkomen, wordt ook hier alles weggegooid. Ook het afval van pleisters en verbanden komt meestal bij het huisvuil terecht. Vanuit milieuoogpunt is dit aanvaardbaar. Wil je als arts echter de meest milieuvriendelijke keuze, kies dan voor pleisters op basis van cellulose en papier. Ze zijn wel iets duurder dan de meestal gebruikte PVC-pleisters. Maar milieu heeft zijn prijs... Verbandgaas wordt dikwijls per stuk steriel verpakt. Een tussenoplossing zou zijn om de gaasjes per 5 of 10 stuks te verpakken. Afval van watten, papieren zakdoekjes, sondes,... kunnen vanuit milieustandpunt in principe ook bij het huisvuil. Wil je als arts zinvol omgaan

met afval, voorzie dan drie containers voor aparte inzameling: één met afval van spuiten of naalden, een ander voor klein chemisch afval en een laatste voor medicijnen. Geneesmiddelen worden afzonderlijk ingezameld bij de apothekers. De geneesmiddelen worden gesorteerd en, als het echt niet anders kan, verbrand. Het doorspoelen van vloeibare medicijnen door de apotheker is uit den boze.

OPLADEN DIE BATTERIJEN

Voor heel wat medische instrumenten ben je noodgedwongen aangewezen op batterijen. In apparaten die veel worden gebruikt, zoals een semafoon of een auto-skoop, is de oplaadbare batterij de meest milieubewuste keuze. Tot voor kort waren alleen de oplaadbare nikkel/cadmiumbatterijen in de handel. Ondertussen kan je ook hydridebatterijen kopen. Ze bevatten veel minder zware metalen.

Als dokter moet je uiteraard ook wel eens iemands temperatuur meten. Dat kan je doen met een kwiktermometer of een elektronische thermometer. Kwiktermometers zijn echter heel kwetsbaar. Gebroken? Zorg er dan in ieder geval voor dat het kwik dat vrijkomt niet wordt ingeademd. Het kwik is echter moeilijk op te ruimen, waardoor het uiteindelijk toch in het milieu terechtkomt. Een kwiktermometer bevat ongeveer anderhalve gram kwik. Kwik uit thermometers vormt slechts een kleine fractie van de totale hoeveelheid kwik die in het milieu terechtkomt. Vermits zware metalen, zoals kwik, in het milieu niet afbreken, ga je beter op zoek naar een alternatief voor de kwiktermometer. Bijvoorbeeld een digitale koortstermometer met oplaadbare nikkel-cad-

miumbatterijen.

Sommige bloeddrukmeters bevatten nog meer kwik dan termometers maar zijn minder broos. Bij breuk kan het kwik met zwavel vermengd worden en bij het klein chemisch afval gevoegd. Toch is het vanuit milieuoogpunt beter ze te vervangen door elektronische of handmanometers.

ONTSMETTEN? JA, MAAR...

In de huisartsen- en thuisverplegerspraktijk wordt nogal wat ontsmet. Fenolen, jodofoen, chloorhexidine, alcohol, quaternaire ammoniumverbindingen,... Die laatste zijn nauwelijks biologisch afbreekbaar. Dergelijke desinfectiemiddelen worden gebruikt voor het schoonmaken van huid en wonden, handen, instrumenten, sanitair enz. Ontsmettingsmiddelen werken echter niet altijd even goed. Wanneer je ontsmet met hard water of wanneer het oppervlakte niet schoongemaakt is, dan lukt het niet. Oppervlakten moeten dus schoongemaakt worden, vooraleer ze te ontsmetten. Het gevaar van het veelvuldig gebruik van ontsmettingsmiddelen is dat niet alleen de schadelijke bacteriën, maar ook de ongevaarlijke bacteriën en virussen, onschadelijk gemaakt worden. Er kunnen ook resistente bacteriën ontstaan. In ieder geval mogen de resten van ontsmettingsmiddelen nooit in de rioleering terechtkomen. Het gevaar dat de waterzuiveringsstations op die manier ontregeld raken, is reëel. Voor het ontsmetten van instrumenten, gebruik je best een huishoudelijk schoonmaakmiddel en/of alcohol. Het gebruik van fenolen is minder milieuvriendelijk. Je kan de huid best ontsmetten met alcohol of betadine (jodiumprodukt). Voor won-

EKO-TIPS

den doe je het best met betadine. Dat geniet alvast de voorkeur op chloorhexidine. Voor oppervlakken en sanitair is ontsmetten meestal niet echt nodig. Vermijd alleszins chloor of fenolen. Fenolhoudende produkten kunnen met chloor reageren tot schadelijke chloor-fenolen. De beste oplossing is dus alcohol of jodiumprodukten. En vooral: gebruik ze spaarzaam.

6 TIPS VOOR MILIEUBEWUSTE DOKTERS

1. In elke praktijk wordt er, naast de inzamelzak of -container voor gewoon huishoudelijk afval, ook voorzien in een aantal extra containers of inzamelrecipiënten: één voor de gescheiden inzameling van naalden/spuiten, één voor de inzameling van geneesmiddelen en één voor de inzameling van onscherp besmet materiaal.
2. Vermijd zoveel mogelijk het gebruik van wegwerp-artikelen. Polyeteen, polypropreen en papier genieten de voorkeur op PVC, PET e.d.
3. In elke dokterspraktijk hoort ook een box voor klein chemisch afval

thuis. Hier komen ook oude TL-lampen, resten chemikaliën e.d. terecht.

4. Voor desinfectie genieten alcohol en jodiumprodukten de voorkeur naargelang de toepassing.
5. Gebruik zoveel mogelijk kringlooppapier. Zeker voor toiletpapier en keukenrollen.
6. Gebruik spaarlampen en TLD-lampen. Wachtruimtes en gangen dienen niet te baden in het licht. Op die manier spaar je heel wat energie. Voorzie ook thermos-taakknoppen op iedere radiator.

Martine Langen

Bronnen:

Milieuhuishoudplan
huisartsenpraktijk, Buro
voor Praktisch Milieu
Advies Nijmegen,
Postbus 1327,
6501 BH Nijmegen,
Tel. 00.32.80.606.600.

Thuiszorg en milieu,
Vereniging Milieudefensie,
Damrak 26,
1012 LJ Amsterdam,
Tel. 00.31.20.622.13.66.

Artsen die een milieu-
aktieplan willen opstellen,
kunnen contact opnemen
met de Vlaamse Artsen voor
het Leefmilieu (VLAM),
T.a.v. Dr. Guy Magnus,
Waterloostraat 2,
2600 Antwerpen,
Tel. 03/230.92.32.,
Fax. 03/230.16.44.

Vind je deze rubriek net niet ver
genoeg gaan? Wil je meer ge-
detaileerde informatie over
konsumententips allerhande
(milieuvriendelijke produkten,
alternatieven, adressen,...)? Bel
dan op maandag of dinsdag
naar BBL, (02/539.22.17.) en
vraag naar Martine Langen.

HEB IK DAAR NU ZOLANG VOOR
MOETEN STUDEREN?... OM
OOK M'N AFVAL GESCHEIDEN
TE MOETEN INZAMELEN?!!

BOEK & MILIEU

Aanwinstenlijst van de milieubiblioteek

De stapel boeken en andere literatuur die maandelijks de biblioteek van de Bond Beter Leefmilieu bereiken, blijft onophoudelijk groeien. Om de rubriek **Boek en milieu** overzichtelijk te houden bespreken we voortaan slechts een **selectie**.

Een **volledig overzicht** van nieuw materiaal vind je voortaan in de **Aanwinstenlijst**, een tweemaandelijks publicatie van het documentatiecentrum van de Bond Beter Leefmilieu, Indocel vzw.

Je kan je eenvoudig telefonisch of via onderstaande bon abonneren. Ons telefoonnummer is 02/539.22.17. En dit is ons adres: BBL, Indocel vzw, Overwinningstraat 26 bus 11, 1060 Brussel.

☐ Ik wens een abonnement op de Aanwinstenlijst en stort 600 frank (lidverenigingen betalen slechts 400 frank!) op rekeningnummer 001-1475409-18 van BBL, Overwinningstraat 26, 1060 Brussel.

☐ Ik wens eerst een proefnummer te ontvangen van de Aanwinstenlijst

Naam:

Straat & nr.:

Postnr. & gemeente:

NIEUWE BOEKEN

Ruimtelijke ordening en land-inrichting, Koninklijke Vlaamse Ingenieursvereniging K.VIV te Antwerpen, Genootschapkultuurtechnieken landinrichting, Tel. 03/216.09.96, 1995.

Verslag van de gelijknamige studiedag van 29 maart 1995. Dit verslag legt het verband tussen het op stapel staande Structuurplan Vlaanderen en de mogelijkheden van de landinrichting voor het invullen van de bescherming van de open ruimte. De open ruimte kan beschermd worden via de groene en de gele hoofdstructuur. Daarnaast komt de 'vernieuwde' ruilverkaveling binnen de landinrichtingsgebieden aan bod.

Milieubalansen: nut en beperkingen van een overleg- en beslissingsondersteunend middel, Wetenschappelijk rapport, in opdracht van de Koning Boudewijnstichting Brussel, Tel. 02/511.18.40, 1995, 220 p.

Sinds enige tijd worden 'milieubalansen' gehanteerd om de externe milieu-aspekten objectief in te schatten. Voor een product zoals PVC bijvoorbeeld wordt vanaf de productie tot de afvalfase telkens nagegaan wat de milieu-effecten zijn. Maar hoe schat je een bepaald milieu-effect in? Vooral daar kunnen discussies ontstaan, zodat de milieubalans verwar-

ring brengt in plaats van opheldering. Het rapport bevat vooral een aantal gevalstudies in openbaar beleid en in de industrie, alsook de verschillende standpunten terzake.

A revised agriculture scheme for the European Union, K. Lankester, Stichting Natuur en Milieu, Utrecht, Tel. 00.31.30.33.13.28, 1995, 32 p.

Wat de integratie van landbouw en milieu betreft, kan ook één en ander geregeld worden op Europees nivo. Het Europees landbouwbeleid was tot nog toe niet bepaald gericht op natuur- en milieuwwaarden. De auteur werkte een globaal instrument uit, dat de integratie bevordert van zowel landbouw, natuur als milieu. Dit systeem werd al uitgetest in Baden-Württemberg. In het rapport worden de effecten van dit nieuw instrument ingeschat op Oostenrijk, Nederland en Spanje.

Kaderplan gemeentelijk milieubeleid, Vereniging Nederlandse Gemeenten, Tel. 00.31.70.373.88.88, 1995, basiswerk, ISBN 90-322-2352-6, 95 gulden, losbladige aanvullingen 0,35 gulden per blad, boekhandel.

Het basiswerk bestaat uit het takenpakket van het gemeentelijk milieubeleid met als thema's, bodem, afval, bedrijven, water, ruimtelijke ordening, bouwen,

verkeer, energie, intern milieubeleid en milieukommunikatie. Een tweede deel omvat organisatie en uitvoering. Het derde deel bevat kengetallen en milieumonitoring. Uiteraard is het kaderplan geënt op de Nederlandse wetgeving. Bevat ook voorbeelden van aanpak in diverse gemeenten.

Stilstaan bij mobiliteit: acht visies op de rol van mobiliteit in de toekomstige samenleving, uitgeverij Garant, Leuven, Tel. 016/25.31.31, 1994, 180 p., ISBN 90-5350-339-0, 400 fr. voordeelprijs.

De Vlaamse Stichting Verkeerskunde en Langzaam Verkeer vzw stellen acht visies voor op de mobiliteit. Met bijdragen van o.a. E. Swyngedouw over macht en onmacht en de strijd om de mobiliteit, F. De Rynck met een bestuurskundige visie, Charles Vermeersch over beperking van milieu- en leefbaarheidsschade en Willy Coolsaet over snelheidsbeperking.

Minder nutriënten in het oppervlaktewater door bufferstroken?: een literatuuranalyse, Milieubiologie Rijksuniversiteit Leiden, tel. 00/31/71/275.190, 1994, 88 p., ISBN 90-72726-26-X, 25 gulden, boekhandel.

Naast het verminderen van bemesting via allerlei wetgeving,

kan de diffuse verontreiniging van oppervlaktewaters door bemesting aangepakt worden. Dit kan door middel van aanleg van bufferstroken langs waterlopen. In dit rapport is de hoofdbrok de effectiviteit van dergelijke bufferstroken. Daarnaast komt natuurontwikkeling, de kosten voor aanleg en de gevolgen voor beheer ter sprake.

Het bankbedrijf en milieuschade, Belgische vereniging van banken, Brussel, Tel. 02/507.68.11, 1995, 35 p.

De houding van de banken t.o.v. diverse nieuwe tendenzen in de aansprakelijkheid voor milieuschade wordt onder de loep genomen. Vooral het Europees beleid en de rol van de banken binnen het nieuwe bodemsaneringsdecreet worden belicht.

Brandweer en asbest, het verwijderen van milieubelastende stoffen van wegen en terreinen, kostenverhaal bij milieu-incidentenbestrijding, Nederlandse brandweer federatie, te verkrijgen bij Vereniging Nederlandse Gemeenten VNG te Den Haag, Tel. 00.31.70373.88.88, 1995, 83 p., ISBN 90-322-7720-0; 29,50 gulden, boekhandel.

De brandweer wordt meer en meer opgeroepen om chemi-

sche stoffen op te ruimen bij een ongeval. In het eerste deel omtrent asbest, wordt de praktische werkwijze besproken om met asbest om te gaan bij en na brand. Bij het verwijderen van milieugevaarlijke stoffen van wegen gaat aandacht naar weersomstandigheden, schaal van de verontreiniging en aard van de chemikaliën. Totslot een item over de gemaakte kosten bij dit soort activiteiten.

Vergisten voor verbranden? Wetenschapswinkel Technische universiteit Delft, Tel. 00.31-15.781.777, 1994, 37 p.

De studie peilt naar de verwerkingsmogelijkheden van het huishoudelijk afval en de gevolgen voor het afvalbeleid in de provincie Zuid-Holland. Vooral de vergelijking tussen vooraf scheiden en vergisten van afval tegenover verbranding geeft verhelderende resultaten. Konklusie is dat het afval zo goed mogelijk gescheiden moet worden en dat een deel daarvan in hergebruik, gekomposteerd of vergist kan worden, waarna de restfractie verbrand wordt.

Instrumenten voor milieubeleid: een wegwijzer, R.A. Iedema en A.W. Van de Ven, uit-

geverij Coutinho te Bussum, 1995, 306 p., ISBN 90-6283-978-9, bestellen bij MilieuBoek (zie kader). Een handboek voor het kiezen van de juiste instrumenten om het milieubeleid uit te voeren. Juridische, financiële, sociale en structurerende instrumenten (planning) vullen elkaar aan. Met een praktische handleiding bij het zoeken naar evenwicht tussen diverse instrumenten.

Railverkeerslawaai binnen de perken van de milieudoelstellingen, Den Haag, Tel. 00.31.70.339.40.36, 1994, 28 p., ISBN 90-75155-04-2 en 90-75155-01-8.

Rapport in aansluiting op een evaluatie-onderzoek naar de geluidshinder van de Nederlandse spoorwegen. Hierin wordt de uitvoerbaarheid en effecten van het 'besluit geluidshinder spoorwegen' onderzocht, alsook de mogelijkheden bekeken om het geluid van treinen te verminderen.

Gids voor een integraal zwerfafvalbeleid, Stichting Nederland Schoon te Amsterdam, Tel. 00.31.20.646.31.40, 1994, losbladig werk in ringmap, ISBN 90-75222-01-7.

Duidelijk handboek over hoe je als overheid het zwerfvuil-

DE MILIEUBIBLIOTHEEK VAN DE BBL

De milieubibliotheek is open elke maandag en dinsdag van 9 tot 12 en van 14 tot 17 uur. Op woensdag enkel op afspraak. Je kan er meer dan 13.000 boeken en 300 tijdschriften inkijken; er wordt echter niets uitgeleend. Beperkte documentatie-aanvragen, zoals kopieën van tijdschriftenartikelen uit de TEMALIJS, worden opgestuurd tegen 5 frank per kopie.

De boeken en rapporten die hier worden voorgesteld, zijn gewoonlijk niet bij de Bond Beter Leefmilieu te verkrijgen. Ze zijn wel te bekijken in onze uitgebreide milieubibliotheek. Nagenoeg alle Nederlandse uitgaven kan je bestellen bij: MilieuBoek Postbus 18169 NL-1001 ZB Amsterdam 020/624.49.89 Milieubook heeft een Belgisch rekeningnummer)

Je kan steeds publikatielijsten van bepaalde thema's aanvragen (100 frank per thema en 10 frank per blad).

probleem kan aanpakken. Met aandacht voor instrumenten, interne organisatie en participatie. Met voorbeeldprojecten in diverse gemeenten en meetmethodes.

TEMALIJS CHINA EN HET MILIEU

BOEKEN EN RAPPORTEN

Milieu: een kritische beschouwing
Uitgave Vriendschapsvereniging België-China, 1990

Climate change due to the greenhouse effect and its implications for China
Uitgave WWF, Gland, 1992

Planet management, edited by Michael Williams
Oxford University Press, 1993, New York

TIJDSCHRIFTENARTIKELN

Countermeasures for industrial water conservation in China
In Industry and environment, 1990, nr.3-4, p. 13-14

Marine pollution from land-based sources
In Industry and environment, 1992, nr.1-2

Effet de serre: la Chine menacée?
In Moniteur de l'environnement, 1993, nr.13 feb.

China: economische grootmacht voor morgen
In Platform, 1993, nr.8, p.3-17

Chinees watertekort handikap voor economische ontwikkeling
In ROM, 1994, nr.3, p. 16-18

Sustainable tourism development
In Industry and environment, 1992, nr.3-4

The energy impediment to China's growth
In OECD observer, 1989, nr.157, p.9-14

China : handel in vogels via Hong Kong
In Mens en Vogel, 1994, nr.1, p. 35-42

Who will feed China?
In Worldwatch, 1994, nr.5, p.10-19

Martine Langen

LEZERSRUBRIEK

Moet je ook vaak zonodig? Heb je het ook soms moeilijk met alles wat gebeurt in en om het milieu? Met natuur? Met fauna en flora? Vind je dat jouw visie of mening terzake ook wel eens in de verf mag worden gezet? Stuur dan jouw lezersbrief naar Bond Beter Leefmilieu, redactie Milieurama, Overwinningstraat 26, 1060 Brussel.

Graag wil ik u met deze een eigenaardig fenomeen signaleren dat te maken heeft met de ophaling en de verwerking van afval bij overheidsdiensten en KMO's.

Ik kom zelf vrij veel in contact met een buitenafdeling van de dienst 'Waters en Bruggen' van het Vlaamse Gewest. Het loont de moeite om hun afvalbeheer van wat dichterbij te bekijken. Al hun afval, het gaat om papier, glas, klein chemisch afval,..., verdwijnt er gewoon in een aantal grote containers van 150 liter. Die worden dan door de stadsdiensten opgehaald en naar de verbrandingsoven gevoerd. Ongeveer hetzelfde gebeurt met het afval van stadsdiensten, de NMBS, Belgacom, de Post, heel wat KMO's en kleinere, familiale bedrijfjes en restaurants. Van selectieve inzameling, laat staan afvalpreventie, is hier hoegenaamd geen sprake. Ondertussen spendeert de overheid miljoenen aan sensibiliseringsprojecten die Jan-met-de-pet er moeten toe aanzetten zijn afval selectief in te zamelen en netjes op het containerpark af te leveren. Dat nog steeds heel weinig overheidsdiensten, KMO's en horekabedrijven hetzelfde doen, lijkt me op zijn zachtst gezegd, vrij hypokriet.

Willy Haegeman,
Marke.

Antwoord van de redactie:

Meneer Haegeman heeft gelijk. De overheid beperkt zich nog steeds teveel tot acties die gericht zijn naar het gemakkelijkste publiek. En dat zijn de burgers. Alhoewel heel wat bedrijven reeds de koe bij de hoorns vatten, zouden extra-inspanningen vanuit de industrie of bedrijven (grote en kleinere) het milieu er aanzienlijk op kunnen vooruithelpen. De hoeveelheid afval afkomstig van de huishoudens betekent minder dan 10% van de totale afvalberg. De overige 90% van de afvalberg wordt gevormd door industrieel afval, auto-wrakken, baggerspecie, e.a.

PuZZELen

Door Dirk Serneels

Wat is er gezelliger dan op een gure herfstavond op zoek te gaan naar de oplossing van een Milieurama-puzzel? De letters van de genummerde vakjes dienen overgebracht te worden naar hun respectieve nummers in het rooster onderaan. Gevonden? Stuur jouw oplossing als de bliksem op naar Bond Beter Leefmilieu, Milieurama-puzzel, Overwinningstraat 26, 1060 Brussel. De winnaars van de vorige keer zijn Frank Deweer uit Ranst en Ina Goeman uit Zelzate.

Bladgroente
Amerikaanse vogelkers
Organische meststof
Gas in spuitbussen
Voedselrijk
Oorlogsgas
Alternatieve brandstof
Reptiel
Vijandelijke inval
Nachtroofdier
Buitendijks land
Zwin-plant
Rivierbocht
Achternazetten
Ongewenste plant
Kunststofverpakking
Hoeveelheid
Vluchtig afvalprodukt
Tropische grasvlakte
Witte mier
Emissie
Vuurberg
Waterrijk gebied
Fotokopiëren
Tijdperk
Dierkundige

A				18	4
B		20		42	
C					21
D	31			8	
E		28			
F			48	44	25
G	37				
H				15	24
I		45			16
J	46		26		
K		9		41	30
L			52	13	
M	22				34
N		1			47
O			23		51
P	2				49
Q			50	5	
R	12			43	
S		29			7
T		35			6
U	39		11		
V			32		10
W				19	38
X		14			40
Y	3	33			
Z					17

1	2	■	3	4	5	■	6	7	8	9
11	12	13	14	15	16	17	■	18	19	20
22	23	■	24	25	■	26	27	28	■	29
31	32	33	34	35	■	36	37	38	■	39
■	41	42	■	43	44	45	46	47	48	49
51	52									

Oplossing van het juli/augustus-nummer:

1. autobus; 2. biocide; 3. cyanide; 4. decibel; 5. emissie; 6. fallout; 7. glasbak; 8. hyacint; 9. inkvis; 10. jakhals; 11. kadmium; 12. leeuw; 13. methaan; 14. nawoord; 15. oerwoud; 16. prairie; 17. quetzal; 18. reaktor; 19. schroot; 20. tritium; 21. uranium; 22. vlieg; 23. wegberm; 24. xantine; 25. ijsvogel; 26. zeehond.

Uitspraak van Liva Willems: "Als we de oceanen schoon willen houden, zullen we de vissen stemrecht moeten geven?"

KALENDER

VODO DENKT NA OVER LEVEN IN STIJL

Op vrijdag 20 oktober organiseert het Vlaams Overleg Duurzame Ontwikkeling (VODO) een duurzaamheidsdebat met Martin Khor van het Third World Network. Een en ander wordt opgezet in het kader van Ecologica, de milieubeurs van de stad Antwerpen.

Tijdens het debat wordt ingegaan op de aarzelende stappen die worden gezet in de richting van een duurzame samenleving. Konsumenten verlangen dat het bedrijfsleven duurzame produkten gaat maken, het bedrijfsleven verlangt van de overheid duidelijke regels en de overheid vindt dat eerst de vraag maar moet veranderen... Ondertussen vragen vertegenwoordigers van het Zuiden steeds nadrukkelijker om maatregelen die de druk van de westerse levensstijl op de rest van de wereld doet afnemen.

Tijdens het debat wordt ingegaan op de vraag hoe een duurzame levensstijl eruit kan zien. Wat de obstakels zijn om wereldvriendelijk te consumeren en te produceren en welke aanzet tot antwoord er geformuleerd kan worden.

Het debat gaat door in de Handelsbeurs aan de Twaalfmaandenstraat in Antwerpen en begint om 20u00;

Inlichtingen: VODO, Vlasfabriekstraat 11, 1060 Brussel, Tel. 02/539.26.20., Fax. 02/539.13.43.

BOMEN PLANTEN IN DE VLAAMSE ARDENNEN

Op zaterdag 18 november organiseert het Regionaal Landschap Vlaamse Ar-

dennen voor de tweede keer zijn boomplantactie. Met dit initiatief hoopt het Regionaal Landschap een brede groep van mensen wakker te maken om ook in de eigen omgeving werk te maken van natuurbehoud en -ontwikkeling. Bedoeling is dat zoveel mogelijk mensen uit de regio van de Vlaamse Ardennen voor 15 oktober bij het sekretariaat van het Regionaal Landschap hun plantgoed bestellen en het op zaterdag 18 november een plekje geven in hun eigen tuin. Geïnteresseerd? Dan kan je alvast kiezen uit een heel gevarieerd aanbod. Fruitbomen, bosplantsoen, allereerste streek-eigen struiksoorten,... Bovendien krijg je op aanvraag ook een plantgids toegestuurd. Daarin wordt haarfijn uitgelegd hoe je een verantwoord keuze maakt en hoe je de planten en bomen best onderhoudt.

Inlichtingen: Regionaal Landschap Vlaamse Ardennen, Biezenstraat 5, 9600 Ronse, Tel. 055/20.72.65.

NATUUR OP DE GRENS

Op donderdag 9 november organiseert de Nederlands-Vlaamse Ekologenvereniging Nevecol een symposium rond het thema 'Natuur op de Grens'. Het symposium gaat door in het Stadhuis van Lommel en biedt een interessante agenda. Sprekers van dienst zijn onder anderen Geert de Blust (Instituut voor Natuurbehoud), Frank D'Hondt (Vlaamse Federatie voor Planologie) en Tjeu van Mierlo (Zeeuwse Milieufederatie). Thema's die

aan bod komen zijn o.m. het resultaat van de Ekologische en Groene Hoofdstrukturen aan beide zijden van de grens en de mogelijkheden van de grensregio's om werk te maken van een degelijke natuurbehoud en -ontwikkeling.

ELCKER-IK OP MILIEUVERKENNING IN DE RUPELSTREEK

En ook Elcker-Ik Milieu zet nog eens zijn beste beentje voor. Op zaterdag 21 oktober staat een bezoek aan De Twaalf Ambachten, De Kleine Aarde en VIBA op de agenda. Dat zijn drie gerenommeerde projecten op vlak van biologisch en ekologisch bouwen en wonen, hernieuwbare energie, kleinschalige waterzuivering en biologische voedselteelt. Vanaf vrijdag 27 oktober kan je dan weer 8 vrijdagavonden meewerken aan een inleidende cursus 'Ekologisch en gezond bouwen en wonen'. Tenslotte ook nog eens zeggen dat je op dinsdagavond 24 oktober (om 20u) en op maandag 30 oktober (van 9u30 tot 17u00) met Elcker-Ik richting Rupelstreek kan trekken. Een milieuverkenningstocht doorheen deze milieumaffia-streek staat op het programma. De 'verkenningstocht' wordt voorafgegaan door een avond over de sociaal-economische geschiedenis van de streek sedert de vorige eeuw.

Inlichtingen: Elcker-Ik, Breughelstraat 31-33, 2018 Antwerpen, Tel. 03/218.65.60.

Lid van de Unie
van de Uitgevers van
de Periodieke Pers

MILIEURAMA
15e jaargang
maandblad van de
Bond Beter Leefmilieu

Redactie en administratie

Bond Beter Leefmilieu
Overwinningstraat 26,
B-1060 Brussel
Tel. 02/539.22.17
Fax 02/539.09.21

Abonnementen

70 BF (los nummer)
650 BF (jaarabonnee)
800 BF (buitenland)
1300 BF (steunabonnee)
op rekeningnummer
001-1475409-18
van de Bond Beter
Leefmilieu vzw

Hoofredacteur en verantwoordelijke uitgever

Lieve Grauls
Overwinningstraat 26,
B-1060 Brussel

Eindredacteur

Piet Decoster

Werkten mee aan dit nummer:

Stefaan Claeys
Miek Cypers
Rik De Baere
Piet Decoster
Marion Géron
Lieve Grauls
Erik Grietens
Mark Heredia
Danny Jacobs
Martine Langen
Bea Lootens
Bart Martens
Ingrid Pauwels
Dirk Serneels
Sandra Van Aerschoot
Frank Van Campen
Mauricette Van Houdt
Dirk Van Regenmortel

Foto's

Frans Geys
Gert Jochens
Luc Verhaegen
Carlos Versieren

Illustraties

Hilaire

Vormgeving

MIOS vzw

Pre Press

Swinen Printing

Druk

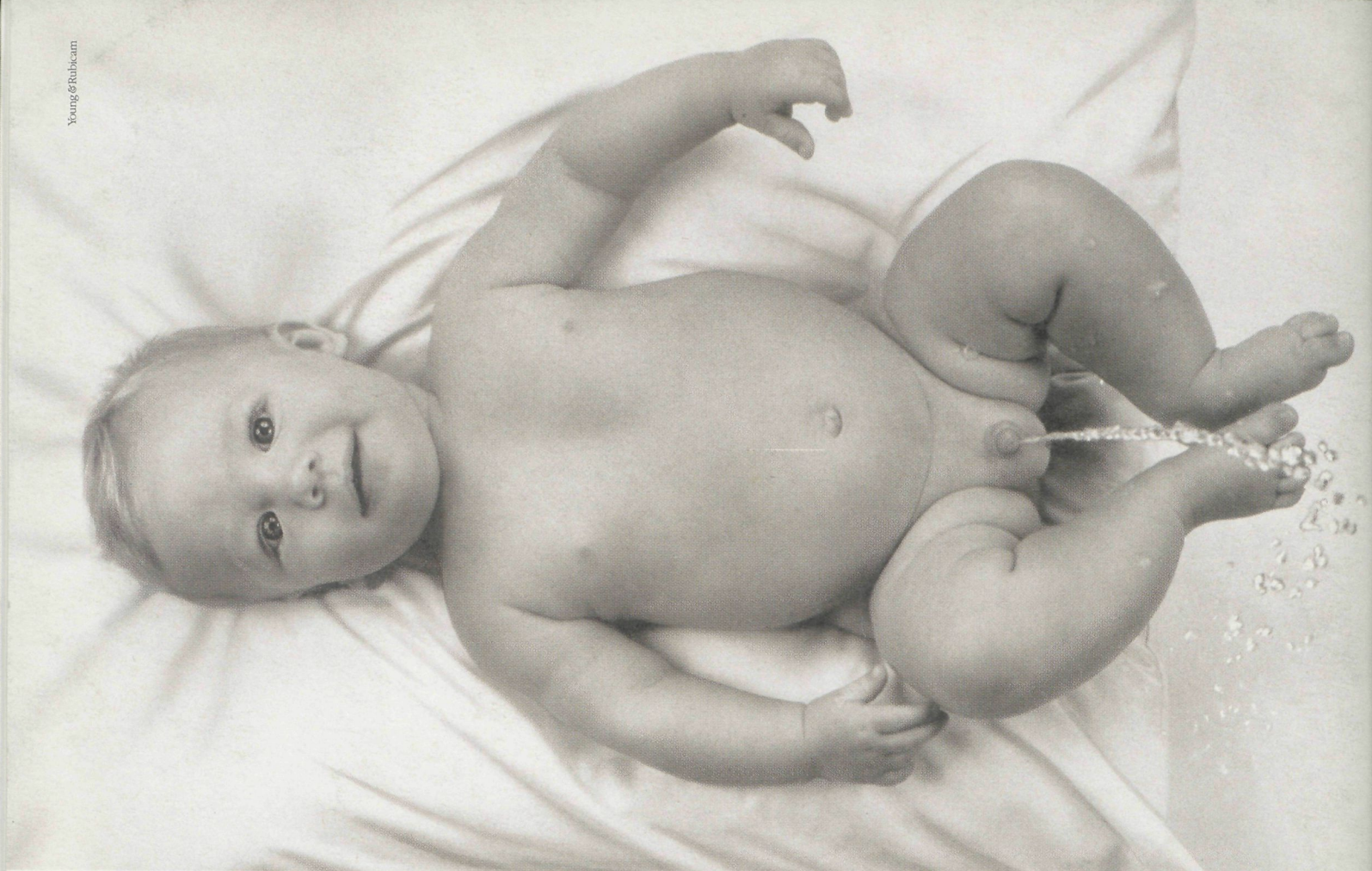
Pandava

Copyright

Overname van artikelen
wordt aanbevolen,
mits bronvermelding.

**Adverteerders zijn
verantwoordelijk voor
de inhoud van de
opgenomen
advertentie**

MILIEURAMA WORDT GEDRUKT
OP NIET GEBLEEKT KRINGLOOP-
PAPIER. DE KAF IS NIET
CHLOOR-GEBLEEKT.
DE INKT IS OP VEGETALE BASIS.

ZOU U HEM EEN WATER GEVEN, ZONDER TE WETEN WAAR ZIJN BRON OPWELT?

Bronnen. Er zijn er nogal wat in België. Bronnen die het WWF, in samenwerking met Spa beschermt door leerlingen en hun leraars uit te nodigen om, ter plaatse, de evolutie van het nitraatgehalte te meten. Bronnen die erg verschillend zijn en waar dan ook erg verschillende waters opwellen. Van sommige wordt de kwaliteit ernstig bedreigd, andere zijn hyperbeschermd.

Zoals het water van Spa. Een water dat sinds duizenden jaren onveranderd is gebleven. Zodanig zelfs dat we zijn belangrijkste kwaliteiten -de lichtheid aan mineralen en de ongewone zuiverheid- haast zouden vergeten. Een water, ons water, van ons land, waarvan men de bron zo goed kent dat men er met gesloten ogen en een gerust hart van kan drinken. Met volle teugen.

ALS DE MENS GOED IS VOOR HET WATER, IS HET WATER GOED VOOR DE MENS.